

1.
2.
3.
4.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.

42.
DISSERTATIO
DE

HIEROLOGIA

SEU

BENEDICTIONE SACERDOTALI

IN
MATRIMONII NEGOTIO USITATA,

Von

Priesterlicher COPULATION

oder

Einssegnung angehender Eheleute,

Quam
PRÆSIDE

PETRO MULLERO,

U. J. D. & Prof. Publ.

IN FACTORVM AUDITORIO

EDITIO QUARTA

ad d. April.

publice ventilandam proponis

JOHANN SAMUEL Stehelin /

Coburgo-Francus.

J E N Æ,

TYPIS & SUMPTIBUS GOLLNERIANIS,

Anno 1714.

D.SSERTATIO

HERMANNI

BERNESE

DE

MATRIMONIO

CONSTITUTIONE

ET

DE

IN

CHARITATE

ET

Cum DEO!

DE

HIEROLOGIA

seu

BENEDICTIONE SADERDOTALI IN MATRIMONII NEGOTIO USITATA.

Προόμιον

Simul

Continens explicationem Vocabuli &
Divisionem.

I cultoris animi gentes thalamum, impositis De-
orum Dearumq; simulacris prius quam nuptias
auspicarentur, sacrificasse, quo & Conjugium
faustum & sata in ipso semina laeta cluerent, le-
gimus. August. *l. 6. d. Civit. Dei. c. 9.* quanto ma-
gis eo ananti decet illos, quos æternum Numen
tot illustribus gratia & scientia radiis beatos fecit, ut verum Deum
agnoscere atque suis precibus benedictionem queant expectare.
Quicquid ergo Christiani facimus, monente Apostolo *1. Corinth.*
10. v. 31. & ad Coloss. 3. v. 17. in nomine Domini facere debemus, non
observeis 16. caus. 26. q. 7. unde *l. 2. in pr. C. d. offic. pref. Affic.* dicitur,
nos in nomine Domini nostri Jesu Christi ad omnes actus omniaq;
consilia semper progredi debere. Unde circa copulationem novo-
rum Conjugum ad hæc usque tempora ritus benedictionis sacræ
observatur, nec sine precibus & votis ad rem tam arduam convola-
ri receptum est; de quo, uti inscriptio nostræ dissertationis indicat,
quatenus objectum juris constituit, divina aspirante gratia acturi

A 2

sumus

sumus. Quod autem vocabulum *ἱερολογίας* spectat, illud græcum & compositum est, ab *ἱερός* sanctus & *λόγος* sermo; denotans sanctam & votivam precationem. Et licet ista in aliis negotiis, præsertim inaugurationibus & dedicationibus templorum, nec non speciatim ad populum fuerit usitata; In præsentem tamen applicatum solummodo Matrimonii negotio describimus: quod Hierologia sit actus sollemnis, quo Minister Ecclesie personas desponsatas in facie Ecclesie copulat, iisque benedicit, quo de matrimonio rite & honeste constituto ac consummato eo melius constet, moribus receptus ac usitatus. Estque vel sollemnis, vel minus sollemnis. De quibus omnibus ex infra dictis constabit.

SECTIO I.

DE
ORIGINE ET OBSERVANTIA
Benedictionis Sacerdotalis.

SUMMARIÆ.

Th. I. Deus primus fuit paranympus, proxenata ac Sacerdos, qui Adæ Evam adduxit, adductam copulavit & copulatis benedixit. II. In Ecclesiâ sive aethiica Ver. Test. ritum benedictionis Sacerdotalis in usu fuisse colligunt Theologi ex Psal. 128. v. 3 III. Tempore Apostolorum in Nov. Test. usitatam fuisse talem benedictionem asserit Baronius. Nonnullorum Episcoporum epistolæ referuntur. IV. Hodie apud Christianos ritus iste ubi vis locorum constanter observatur. Allegantur Gentes V. Apud Judæos hodiernum solennitas Nuptialis publice coram Ecclesia in usu est. VI. An Copulatio seu benedictio Sacerdotalis absoluta sit necessaria seu de essentiali Matrimonii? Resp. esse solennitatem quandam Ecclesiasticam, que possit adesse & abesse sine Matrimonii substantia. Necessariam dicimus non necessitate quadam absoluta, sed hypothetica. Referuntur gravissimorum Scriptorum sententiæ. VII. Quidam asserunt contrarium. Quæstio, Utrum Sponsalia de presenti sint verum Matrimonium, proponitur, & resolvitur. VIII. Concedimus, iis in locis, ubi speciali lege sancitum est, ut matrimonio accedat benedictio Sacerdotalis & sub clausula cassatoria ista est injuncta, Necessarium esse. IX. An Sponsus & Sponsa, si ante benedictionem Sacerdotalem

talem concubuerint, & Sponsa gravida facta Sponsus diem suum obierit partus natus sic legitimus, & per consequens Patri succedat? R. quoniam ex matrimonio essentialiter perfecto susceptus, legitimus est, & succedit. X. Nemo autem exinde concludere potest: Benedictionem Sacerd. esse ad iaphoron.

Th. I.

DELUS, qui in primordio mundi ipsi non solum formavit mulierem, sed formatam etiam & ædificatam Adamo adduxit, *Genes. 2. vers. 22.* primus fuit paranympus, proxeneta ac Sacerdos; qui Adæ adduxit, adductam copulavit, & copulatis benedixit: *crecite & multiplicamini. Genes. 1. vers. 28.* D. Gerh. *tom. 7. locor. theolog. de Conjugio.* & ista prima Conjugia a Deo ipso Evam Adamo tradente profecta benedictio futuris animabus vere sanctis Conjugibus regulam videtur omnino præscripsisse, ut qui Conjugium initurus est, testibus cum Ecclesia Angelis, uxorem non tam ex Parentum, quam ex Dei ipsius, per os Ministri sui loquentis, manu traditam accipiat quem admodum id explanant Theodor. Beza *tr. d. repud. & divorc. p. 5.* Dedekenr. *thesaur. Consil. & Decis. Theol. vol. 3. lib. 4. n. 2.* ut proinde Ipse Conjugii Autor divinisimo suo exemplo Nuptiis benedicendis viam Ecclesiæ quasi monstraverit D. Joach. Hildebrand. *tract. d. Nuptiis veter. Christian.*

Th. II. In ECCLESIA ISRAELITICA Vet. Testam. ritum benedictionis Sacerdotalis in usu fuisse colligunt Theologi ex *Psalm. 128. v. 2.* ubi ad novum Maritum per apostrophen dicitur: Etiam dicitur: Labores manuum tuarum manducabis, uxor tua sicut vitis fructifera in lateribus domus tuæ, Luther. *Du wirst dich nehren deiner Hände Arbeit, wol dir; du hast gut; Dein Weib wird seyn wie ein fruchtbarer Weinstock um dein Haus herum etc.* quem Psalmum in novorum Conjugum solenni copulatione & consecratione a Sacerdote recitatum fuisse probabiliter vult D. Gerhard. *d. l. cap. 9. §. 459.* dicitur enim Psalmus refertur inter Psalmos graduum, qui ex eo sic dicti a quibusdam iudicantur, quod Sacerdotes in loco eminentiores stantes eos decantant, v. g. hunc Psalmum nuptiis celebrant.

Th. III. Tempore APOSTOLORUM in Nov. Test. usitatam fuisse talem Benedictionem asserit Baronius in *Annal. Eccle-*

fiast. qui & tom. I. annal. ad ann. Christi. 57. pag. mib. 594. num. 48.
ait: Ecclesia fidelium conciliat matrimonium, dum per Sacerdotem contrahentium mutuo elicit prius consensu, junguntur in unum illorum dextra; quibus accedit osculi sancta libatio, atque velatio. Ad dictum ritum jungendi dexteras alludit & Gregorius Nazianzenus *epist. 57* scribens, cum ad ejus filia invitatus nuptias, quod esset affectus ægritudine, se excusans, hæc addit: animo & voluntate adsum, simulque festum celebros, juvenilesque dexteras inter se jungo, atque utriusque Dei manui; quod enim junctis dextris stolam Sacerdotalem eorundem manus superponere solet Sacerdos, id nempe est, quod ait Gregorius, *utrasque Dei manus jungo*. Hæc subsequitur benedictio, & verborum forma quædam, quæ perficit matrimonium; EVARISTUS, qui vixit anno Christi 97. ad Africanos hanc misisse fertur epistolam: Aliter legitimum non sit Conjugium, nisi ab his, qui super ipsam fœminam denominationem habere videntur, & quibus custoditur, uxor petatur, & a parentibus ac propinquioribus sponsetur & a legibus doretur, & suo tempore, *sacerdotaliter* ut mos est, *cum precibus & oblationibus a Sacerdote benedicatur*, & a Paranympis, ut consuetudo docet, custodita & confociata, a proximis congruo tempore petita, legibus detur, ac solemniter accipiatur: & biduo, vel triduo orationibus vacent, & castitatem custodiant. Ita peracta legitima scitote esse connubia: aliter vero præsumta, non conjugia, sed adulteria, vel contubernia, vel stupra, aut fornicationes potius quam legitima conjugia esse non dubitare, nisi voluntas propria suffragaverit, & vota succurrerint legitima *caus. 30. quest. 5. can. aliter* SOTER Fundanus, Episcopus Romanus, imperante Antonino circa annum Christi 174. demum instituisse memoratur. Platina *in vita Soteri*; Soter, inquit, animum ad sacra convertens instituit, *ne legitima haberetur uxor, nisi cui Sacerdos ex instituto benedixisset*. Hoc ideo constituit, ut pericula evitaret, que tum temporis in novas Nuptias ex præstigiis cadere sæpe solebant. Gratianus hoc decretum Evaristo tribuit. Utri competat, Lector arbitretur. TERTULLIANUS, qui vixit II. seculo Christi in fine, Helvic, in Chronolog. dicit, suo tempore eundem ritum obtinuisse; sic *libr. d. Monogamia cap. 11*. Ut igitur in Domino nubas secundum Legem & Apostolum: *Conjungentes vos in Ecclsiæ*

clesia (Episcopus, Presbyteri, Diaconi) in Ecclesia virgine unius Christi unica Sponsa. Ex SECULO IV. Ambrosius affirmat Conjugium velamine Sacerdotali & *Benedictione* sanctificari oportere *lib. 9. ep. 70.* Concilium Carthaginense IV. [habitum *anno Christi 398. Hædic. d. 1.] can. 13.* sanxit: Sponsus & Sponsa cum *benedicendi sunt a Sacerdote*, a Parentibus, a paranymphis offerantur, qui cum *benedictionem acceperint*, eadem nocte pro reverentia ipsius benedictionis in Virginitate permaneant.

Th. IV. HODIE apud Christianos ritus iste ubivis locorum constanter, apud GERMANOS, Hahn in *observ. theor. prædic. ad Wesenb. d. rit. nupt. n. 5.* Carpz. *Jurisprud. forens. 11. 3. const. 14. def. 12.* Aux Estats de Blois 1579, *liv. 5. tit. 2. l. 1. 2. pr.* GALLOS Lud. Choronda, in *memorab.* HISPANOS Perez in *prelect. ad tit. Cod. d. nupt.* FRISIOS Joh. a Sande in *Decis. Fris. lib. 2. tit. 1. def. 1.* SVECOS Joh. Loccen. in *Synops. Jur. ad leg. Svecic.* BOHEMOS & POLONOS Cromer, *lib. 7. rer. Polon.* imo in distitis locis observatur; Apud GRÆCOS, testatur Critopulus in *Confess. Catholic. & Apostolic. in Orient. Eccles. cap. 12.* ABISSINOS Francisc. Alvarez in *itinerar.* RUSSOS Olearius in *itinerario Moscovico, Persico lib. 3. cap. 8.* ARMENIOS Idem *lib. 4. Histor. cap. 40.*

Th. V. Apud JUDÆOS hodiernum solennitas Nuptiarum, teste Joh. Buxtorff. *d. Sponsalibus & divortiiis thes. 69.* publice coram Ecclesia, observatur & iterum, cum solennis benedictionis formula est consecranda; cujus rei rationem hanc reddi Maimonides *part. 3. cap. 3. cap. 49.* Si, *inquit*, sufficeret privatim illud facere, multi reperirentur, qui meretricem ad aliquod tempus in ædes suas introducerent, ac dicerent, illam uxorem suam esse. Propterea constitutum est, ut posteaquam Vir per sponsalia aliquam sibi desponsarit, nuptiæ postea publice celebrentur, exempla Boasi, de quo legitur; & accepit Boas decem viros &c. *Ruth. 4. vers. 2.*

Th. VI. Quæritur autem, An Copulatio seu Benedictio Sacerdotalis absolute sit necessaria, seu de Essentia matrimonii? Quamvis in utramque partem varie, nec absque prægnantibus rationibus disputetur, ad stipulamur tamen iis, qui volunt Benedictionem Sacerdotalem esse saltem solennitatem quandam Ecclesiasticam, qua possit adesse & abesse salva matrimonii substantia, hoc est, Matrimonium ipsum in se consideratum, cujus forma essentialis

con-

consistit in artissima & indissolubili unius maris & unius foeminae legitime contrahentis conjunctione constare posse, quamvis benedictio praecise non accedat, ita tamen, ut Consecratio Ecclesiastica & festivitatis nuptialis celebratio recte statuatur forma accidentalis; quae cum essentiam rei non constituas, ideo stricte loquendo forma non est, sed duntaxat externum adjunctum, D. Joh. Gerhard. *tom. 7. locor. theolog. loc. d. Conjugio pag. 91. S. 47. vid. Simon d'olive d. actionib. forens. 13. p. 668* Necessariam ergo dicimus non necessitate quadam absoluta, sed hypothetica, h. e. ex institutione divina *praeceptive* eam non descendere, & ad ipsam rei naturam non pertinere, sed esse necessariam humana aliqua constitutione, & publicae utilitatis & honestatis intuitu introductam. Hinc Donellus *Jctus lib. 3. commentar. c. 20.* ait: Si Statutum aliquod in aliquo loco de consecratione Ecclesiastica novorum Conjugum vigeat, praecise illud servari debere. Si vero nihil constitutum, omittendam quidem solemnitatem deductionis in templum non esse, nisi iusta causa vel necessitas urgeat. Distingvunt alii inter rem ipsam & publicum rei testimonium D. Gerhard. *cit. loc.* ut benedictio Sacerdotalis novorum Conjugum non requiratur ad rei ipsius, Conjugii scilicet, essentiam, sed ad publicum nuptiarum legitime, & non clanculum contractarum per Hierologiam quam publicetur, & in externam componatur perfectionem; Idem est quod Dn. Michael Haveman in Ducat. Brem. & Verdensi. Superint. Gener. *tract. d. Jure Connubiorum lib. 2. tit. 11.* habet, sc. Respectu illius declarationis Sacerdotalem benedictionem necessariam posse appellari non ut formam, sed ut causam efficientem proximam; non ex natura Conjugii, nec ex mandato divino, sed ex Constitutione Ecclesiastica & Civili, intuitu honestatis publica introductam, addit *n. 3.* In foro Conscientiae & coram Deo, ratum esse matrimonium, legitimo & matrimoniali consensu utriusque partis ininitum, quamvis benedictio Sacerdotalis non accesserit. At in foro exteriori, coram populo Christiano, ipsam *евјаѣлав*, publicumque decorum magni aestimante, vix ratum censeo matrimonium, Sacerdotali benedictione destitutum. Perez *ad Codic. tit. d. nuptiis n. 12.* scribit: Solemnitatem illam ad honestem, non ad necessitatem pertinere, & licet matrimonium sine ea contrahi non debeat, sine ea tamen contractum subfi-

subsistere. Res omnis tandem huc evadit, Nuptias consensu ma-
 trimonialiter declarato esse perfectas, antequam autem benedictio
 Sacerdotalis accesserit, non dici consummatas; & Hierologiam
 non matrimonium ipsum, sed matrimonium Christianum & be-
 nedictum efficere. Eleganter hanc in rem faciunt ea, quæ Summè
 Reverendus D. Joachimus Hildebrandus in *eleganti libr. de Nu-
 ptiis Veterum Christianorum* differens, Neque verò, ait, sive Ecclē-
 siæ decreta sive Imperatorum Edicta eo rigori sumi debent, quasi
 ἡ ἱερολογία, quam Græci, sive Copula Sacerdotalis, quam Latini
 appellant, sit de Essentia Nuptiarum vel Pars matrimonii consti-
 tutiva. Minimè! Neque de Jure Divino positivo, neque de Jure
 Naturæ, neque de Jure Gentium, neque de prisco Jure Civili
 communi Copula Sacerdotalis est Essentialis matrimonio ut sic,
 vel absolute. Non sanè de *Jure Divino*, cum in tota sacra Scri-
 ptura Ver. & Nov. Testamenti nusquam expressum Dei mandatum
 de Candidatis Matrimonii à Sacerdote in templo benedicendis
 exstet, est *vestigia* sacrae hujus copulae in Codice δεοπνεύτω repe-
 riri concesserim. Neque de *Jure Naturæ*, nam ut rectè definit
 ex lumine rationis summus Aristoteles, κοινωμία γαμικὴ ἐστὶ σό-
 ζευσις τῷ ἀνδρὶ καὶ τῆς γυναικὸς φυσικὴ καὶ ἀρχαὶ εὖς ἀπὸ τῶ
 θεῶν, τῆς τεκνοποιίας καὶ συνεργίας ἕνεκα 1. *Polit. cap. 3.* aliàs de-
 finitur legitimus consensus legitimarum personarum in indistincti-
 bilis vitæ consuetudinem verbis externis legitimè expressus.
 Neutra definitio τὴν ἱερολογίαν complectitur. Non de *Jure
 Gentium*, quia inter Infideles, Paganos, Turcas, Judeos vera & in-
 tēgra, uti olim fuere, sic adhuc sunt matrimonia, quæ ipsè Apo-
 stolus non dirimenda statuit 1. *Cor. 7. v. 12.* Sed nemo Infidelium du-
 cturus uxorem ab Ecclesia sive nunc sive olim benedictionem Sa-
 cerdotaletē petiit. De essentia igitur verè & formalis matrimonii
 τὴν ἱερολογίαν Gentes extra Ecclesiam non agnoscunt. Nec de-
 nique essentialis illa est de veteri *Jure Civili Romano*, siquidem Ju-
 stiniano in *princ. Instit. de patr. potest.* Matrimonium definitur *vir-
 tis & mulieris conjunctio, individuam vitæ consuetudinem continens, nul-
 la Copulae Sacerdotalis mentione factâ.* Huic sententiæ calculum
 suum addunt ex *Leologis* præter laudatos Gerhard, Haveman,
 Hildebrand, *cit. locis.* Dn. Rostochiensis apud Dedekean. *Consil.
 Theol. part. 3. lib. 2. d. consil. sect. 1. num. 47.* ibi: Also ist auch die
 bene-

benedictio Sacerdotalis nur ein euerliches von der Kirchen geord-
 netes Mittel ding/welches zur Essenz und Wesen der Ehe für sich
 nicht gehöret/ sondern darumb billig in viridi observantia wird
 gehalten/das ein leglicher/mit dem sie umbgehen/ wissen möge/
 diese beyde copulirte Personen seyn rechte Eheleute/die nach Got-
 tes Ordnung und Willen in den Stand der heiligen Ehe getre-
 ten/Dnn. Lipsiensis apud Dedek. *cit. loc. n. 41. ibi:* Welche (be-
 neditio Sacerdot.) ob sie wohl nicht simpliciter ad esse, jedoch ad
 bene esse matrimonii & ejus confirmationem hoch vonnöthen ist/
 Beza *d. divortii p. 7. 63. & 98. ex Jure consultis* Dnn. Helmstadiens-
 ses apud Hahn. *ad Wesf. d. rit. nupt. n. 5. ib.* Müdiervell: doch sotha-
 ne Ufsetzung und Copulation der Ehegatten nur ex ordinatio-
 ne aliqua humana hinzu gerhan/und also nach görtlichen Rechten
 die Ehliche Beywohnung auch ohne dieselbe beständig/Magnific.
 D. Struve *Jur. Civil. exerc. 10. thes. 16. exerc. 29. th. 26. exerc. 38. th.*
22. syntagm. feudal. cap. 9. appor. 3. n. 13. D. Strauch. Dissert. 11.
th. 21. Carpz. Jurispr. for. p. 3. c. 14. def. 12. Panormitan. ad cap. 2.
X. d. clandestin. sponsal. Petr. Greg. Tholosan. Syn. lib. 9. c. 5. n. 1.
 Duaren. *in commentar. ff. solut. matrim. in prolegom. c. 2. Cothman.*
vol. 1. & 2. conf. 78. n. 5. & seq. Kling in tract. d. matrim. cap. d. inutilib.
nupt. Ludv. exercit. 2. thes. 5. lit. A. Ludov. Charon. in memor.
verb. infans. Perez ad tit. C. de Nupt. Hahnus ad paratit. Wesenb.
d. Sponsalib. Ungebarur. exerc. Justin. 3. qu. 5. D. Eichelius Dissert.
d. commune bono inter Conjug. th. 33. Hartm. Pistor. observ. 83. num. 2.
 Mevius *decision. part. 2. decis. 81. Franzkius exercit. 2. qu. 7. Hieron.*
 Schürff *p. 1. consil. 1. Keinking. in Der Biblischen Poltey lib. 3. c.*
xim. 18. Andr. Gerherd. dec. 2. qu. 2. Decius conf. 163. & conf. 603.
n. 5. Clasen de Jure legitimation. in proem. D. Bökelman. in delibatis
Jur. medic. 4. axim. 1. p. 49. Rittershus. ad Novell. par. 4. cap. 1. n.
11. D. Mollenbeck. Divis. Juridic. centur. 2. div. 41. lit. c. n. 6. divis.
44. addit. 3. Bocer. class. 1. disp. 19. th. 68. lit. C. Hlfr. Ulr. Hunn.
Colleg. Instit. disp. 2. th. 51. & d. Jure connubior. th. 90. Suthold. diss.
2. coroll. 7.

Th. VII. CONTRARIUM asserunt nonnulli ex Canonistis,
 nec non Theologis Pontificiis, eo quod Matrimonium statuunt
 Sacramentum, quod esse nequit, nisi ecclesiastica illa benedictio
 & consecratio accedat, Gropp. *in Enchirid. Christian. Instit. in tr. d.*

SACR.

Sacram. matr. Verum quod matrimonium dici nequeat Sacramen-
tum Novi Testamenti & solius Ecclesie, exinde patet, quod fuerit
ab initio mundi, & apud Infideles adhuc permancat; Matrimonia,
enim SS. Patrum in Veteri Testamento non minus erant sancta,
quam nostra, & Infidelium non minus vera sunt Matrimonia,
quam fidelium: nec tamen hæc, adversariorum confessione, sunt
Sacramenta; deinde apud fideles sunt quoque impii Conjuges,
quibusvis gentibus pejores, itaque ibi matrimonium non debet
dici Sacramentum, Hunnius ad Treutler. vol. poster. disp. 4. th. 7. n. 58.
Wissenbach ad jus civil. disput. 44. thes. 11. Gerhard. cit. loc. Ex 7 Citis
volunt Henning. Rennem. in Jurispr. Roman. German. d. jure
personar. disp. 47. thes. 55. Carpz. in Jurispr. Consistor. lib. 2. def. 66. n.
10. & seq. D. Eckolt ad ff. tit. de Sponsal. ibi: De Jure Canonico Con-
secudinario illud exinde verificatur, quod de neutro prius validum &
firmum censetur matrimonium, quam si per ministrum verbi divini pu-
blice denunciatum, nec non coram facie Ecclesie mutua repromissione fi-
des conjugalis ab utroque nubentium sponsa fuerit. Verus itaque con-
sensus matrimonialis seu Conjugalis, qui scilicet involvit individuam vi-
ta consuetudinem, & constituit affectum maritalem, matrimoniumque
facit, in illa demum Sacerdotali benedictione intercedit; ille autem, qui
præcedit, sponsalium tantum est & non matrimonium, sed sponsalia fa-
cit. Verum heic præjudicialis decidentia venit quæstio, Utrum
Sponsalia de presenti sint verum matrimonium? quod negat Eckolt, c.
1. Carpz. in Jurispr. Consistorial. lib. 2. tit. 8. d. 130. n. 7. Harprecht.
ad rubric. Institut. de nupt. n. 177. D. Lauterbach. d. arrba thes. 145.
contra vero affirmant Magnific. D. Struve Syntagm. Jurisprud.
exerc. 29. thes. 10. Ant. Gabriel. tom. 3. comm. opin. tr. d. secund. nupt.
concl. 9. n. 13. & seq. bened. Egid. privileg. honest. art. 30. num. 26.
Thom. Sanchez. d. matrim. l. 7. d. 88. n. 6. Boer. decis. 266. Afflict.
dec. 357. Brunnemann in comment. ad l. 1. Codic. de Sponsalib. Beust:
d. sponsal. c. 7. Gutierrez. de matrim. c. 1. n. 8. Covarr. p. 1. de spon-
sal. c. 1. n. 6. Hilliger. in Donell lib. 13. c. 18. lit. D. Mokius, in tr. d.
sponsalib. cap. 2. th. 6. circ. fin. Bachovius ad Wesenbec. d. sponsalib.
n. 3. & d. nupt. n. 2. Bechtadt. collat. jur. connub. p. 2. c. 1. num. 9. &
seqq. Besold. thesaur. practic. voc. Eheglaubnis Beust. de matrim.
part. 1. c. 7. in fin. Schneidewin. ad tit. Inst. d. nupt. part. 1. n. 31. &
seqq. idque arg. 30. d. Reg. Jur. l. 32. §. 13. d. donation. int. vir. & a

xor. cap. fin. de Respons. impuber. cap. penult. X. d. sponsal. cap. 37. cau. 27. qu. 2. NEQUE antea dictis obstat, quod olim Romæ deductio sponsæ in domum sponsi necessaria & de essentia fuerit matrimonii l. 15. ff. d. condit. & demonstr. & l. 5. ff. de ritu nuptiar. ibi: *deductione enim opus esse mariti, non in uxoris domum, quasi in domicilium matrimonii* l. 6. C. d. donat. aut nupt. ibi: *si in tua domo donum acceptum est, ante nuptias videtur facta esse donatio; quod si penes se dedit sponsus, retrahi possit, uxor enim fuit.* RESPONDENDUR, ex dictis legibus non posse inferri, deductionem in domum esse de substantia matrimonii, sed hoc bene, quod sit de consummatione ejusdem; Glossa ad d. l. 5. d. ritum nuptiar. notat, ad Conjugium opus esse deductionem in domum, ut sufficiens sit nuptiarum testimonium: idem est iudicium de consecratione ecclesiastica, quæ requiritur, ut publicum nuptiarum legitime & non clanculum contractarum sit testimonium; quod & nos concedimus. Distinctionem & mediam sententiam affert Simon d'olive part. 3. action. forens. 13. p. 657. & 69. quod scilicet Sponsalia de presenti constituent quidem matrimonium verum, sed non solenne & decorum. vid. D. VVern. Joh. Uffelmann. *Lectiones Rittershusianas s. observat. ad Rittershus. tractat. de differentiis Juris Civil. & Canon.*

Th. VIII. Concedere autem facile possumus, iis in locis, ubi speciali lege sancitum est, ut matrimonio accedat benedictio Sacerdotalis; & sub *clausula cassatoria* ista est injuncta, Necessariam eam esse; quemadmodum alias adus in se & sua essentia seu iure gentium absque solennitate de plano expediri possunt ac subsistunt, postmodum vero accedente juris civilis dispositione non valent, nisi omnia omnino solennia adhibeantur. Sic iure cum primis Saxonico sola desponsatione ante Sacerdotalem benedictionem perfectum matrimonium non est, prout præbatur verbis expressis Constitutionis Augusti Elector 34. part. 2. ibi: *Daß von Zeit vollzogenen Ehe / und also / wann der Kirchgang geschehen &c.* quod repetitur in der *Churfürstl. Sächs. Neu. Proc. und Ser. Ordn. iii. von den Gläubigern 43. d. Welche der Weiber Recht / vermüße gedachter Constitution, von der Zeit der vollzogenen Ehe / und wenn der Kirchgang oder Copulation geschehen / seinen Anfang gewinnet / Carpz. part. 1. practic. crimin. quest. 22. n. 35. ut ad honesta Collegia contra præcepta legum cohabitantes non.*

non admittantur, atque eum in modum Consistorium Electorale
anno 1616. d. 24 Martii respondit: Ob nun wohl vorerw. huter
Martin S. mit eurer Tochter etliche Zehrlang sich als Eheleute
begangen/dafür einander gehalten/ auch Kinder miteinander ge-
zeugt/ dieweil aber gleichwohl/ eurem Bericht nach / Er weder
mit derselben getrauet / noch Hochzeit jemahls gehalten / und
gleichwohl allein durch die Priesterl. Copulation und E n s g u n g
die Ehe vollzogen wird / und ohne derselben keine Eheliche Bewo-
hnung vor eine rechtmäßige Ehe zu halten; So kan dahero
noch zur Zeit euer Eydam vor keinen ehrliehen Ehemann noch eue-
re Tochter vor sein Eheweib geachtet und genennet werden/
sondern sie seynd die Ehe nochmahls durch Priesterliche Copula-
tion zu vollziehen schuldig/ W. N. W. D. Joh. Philippi *in usupra-*
dic. Instit. lib. 1. eccl'og. 61. in fin. atque huic sententia subsc'ribit. D.
Joh. Helvic. Sinold. *cognom. Schut. Colleg. Pandect. Public. ex-*
erc. 18. de jure connubior. 1b. 16.

Th. IX. Quibus præmissis facile responderi poterit ad que-
stionem, an Sponsus & Sponsa si ante benedictionem Sacerdotalem
concuverint, & Sponsa gravida facta Sponsus diem suum obierit, par-
tus natus sit legitimus, & per consequens patri succedat? Scilicet, quo-
niam ex matrimonio essentialiter perfectio est susceptus, legitimus
erit, de quibus David Mevius *part. 2. decis. 81.* ait: quemadmo-
dum liberi, qui ex desponsatorum coitu nascuntur, si non subse-
quitur benedictio Sacerdotalis, quia antea altera pars vel mori-
tur, vel aufugit, non eo minus legitimi sunt, ita & qui ex solutis
procreantur, quando hi postea sponsalia de presenti contrahunt,
non possunt non censerii legitimi cum verum sit & subeat ma-
trimonium ubi *n. 4.* addit. Ital. Ctos & Theologos post introductam
copulationis in Ecclesie conspectu faciendæ necessitatem in mul-
tis casibus, præsertim in favorem liberorum, & ad evitandum scan-
dalum poenamq; in favorem conjugum statuere, Ista recepta non
sunt sublatis effectus, quos ex jure civili antea Consensus matrimo-
nialis habuit; & intermissio benedictionis delictum parentum est,
non vero partus vitium, cum & post clandestina sponsalia genitus
partus sit legitimus *c. 2. X. d. clandest. despons.* ac de Frisæ & Gallie
moribus testatur Joh. a Sande *lib. 2. tit. 1. def. 1. Id.* ait, facit ad in-
terpretationem placitii Frisici *l. 1. ord. tit. 1. S. 11.* quo omnes Matri-

monium contrahentes jubentur post trinam promulgationem, tribus diebus Dominicis in Ecclesia factam, illud solenniter coram Ecclesia confirmare; quæ solennisatio si facta non sit, non idcirca matrimonium pronunciatum irritum, sed faciente tantum mulctantur pecunia. & ita iudicatum refert anno 1614. Besold. thes. prætic. lib. B. n. 49. D. Brunncmann. cert. 4. decis. 47. Quamquam a nonnullis DD. matrimonium præsumptum dari negetur, tandem tamen omnes in eo convenire necesse habent, in favorem liberorum, ne illi illegitimi maneat, diuturnam cohabitationem pro matrimonio haberi vid. Bach. ad Wesenbec. ff. d. ritu nuptiar. Covarruv. d. Sponsal. part. 2. c. 8. § 7. ita in Collegio Dnn. Jctorum Jenensium anno 1631. ad quæstionem Hermanni Scirus responsum fuit: Als ihr uns berichtet, welcher Gestalt ein junger Gesell/ so weder Vater noch Mutter gehabt/ sondern seines Willens g. lebet/ mit Nahmen Sempronius, sich mit eines ehrtlichen vornehmen Manns hinterlassener Wittib Magdalena in ein heimliches Eherverbonuß eingelassen/ und ihr darauf einen güldenen Ring/ und sie ihm hinwiederum ein nem zum Nahlschag gegeben. Es hätte sich aber zugetragen/ daß gedachte beyde Personē/ so gegē einander in Liebesflammen hefftig entzündet/ sich zu einander gefunden/ und der Liebe gepflogen/ also daß binnen drey Viertel-Jahrs die Magdalena ein Kind auf die Welt gebohren/ nach g. sechener Beschwängering sey mehrerer wehnter Sempronius in sein Vaterland/ mit dem Verlah/ daß er allda seine liggende Güter verkauffen/ das Geld zu der Magdalenen wenden/ und nach verrichteten Sachen mit ehesten wieder zu ihr begeben/ und sich mit ihr trauen lassen wolte/ gezogen. Da aber seine Sachen fast zum Ende bracht/ und er sich zur Reise geschickt gemacht/ wäre er in plöbliche Krankheit gefallen/ daß er in wenig Tagen darüber Todes verfahren müß/ alles eurem Bericht nach mit mehrern. Wann Ihr euch denn über angeheffte Frage des Rechts zu lehren begehren/ demnach sprechen W. B. D. Wosern es demselben allenthalben nach Bewand/ und ihr könnet solches darthun und erweisen/ sa haben sich zwar die Verlobte durch Beyschlafen vor der Trauung wider Weltlicher Obrigkeit Landes/ oder Kirchen-Ordnung verßündiget/ und ist daher die noch lebende Magdalena deswegen solcher Ordnung nach/ und wie es des Orts Herkommen/ oder sonst nach Beschaffenheit und Umständen dieses

ses Falls zu bestrafen. So viel aber das Kind und die Ehe an ihre selbst und dero Wirkung anlanget, weil vermöge unserer Kaiserlich-n Rechte/denen dikhals Ottes Wort und das natürliche Recht gsegnicht zu wider/sondern allerseits gleichstimmig die Ehe-Schluß und Versprechung/ oder die Ehe selbstn auf Braut und Bräutigams/oder der verlobenden Person/ da Sie ihrer mächtig/ Consens allein/ als dem Hauptstück/ keines Weges aber auf der Priesterlichen Trau-Eheßiß/oder auch Heimführung bestehet und beruhet/ So ist auch aus denen angezogen und andern unsern wichtigen Gründen / solch Eheversprechen und erfolgtes Beywohnen so weit eine kräftige Ehe/ daß das Kind vor Ehelich zu achten und zu halten/ und dahero des Vaters Verlassenschaft auf dasselbe Erben gangß waise gefallen/ *B. N. W. add. Matth. Welenb. d. sponsal. n. 5. Arniseus de Jure Conubior c. 3. Sect. 12. Carpz. p. 3. const. 14. def. 12. D. Richter d. Success. Sect. 1. memb 3. n. 10. D. Joh. Titius in den erbeteren Succession und Erbfällen cas. 23. D. Samuel Strickius d. Succession. Intest. cap. 2. art. 1. § 34. Hartm. Pistor. observ. pract. 83 Uude de eo, quod Non nemo indifferens. de Jure legitimandi et her. 24 asserit, in locis ubi benedictio necessaria est benedictio, Sacerdotalem conditionis, sine qua matrimonium non censeri. vicem induere, sicque etiam liberos ante ejus accessionem procreatos non esse legitimos, & tales demum per legitimationem fieri, facile fieri poterit Judicium, scil. tales liberos legitimationis objectum non constituere; licet enim in locis istis Hierologia precise requiratur, manet tamen liberorum favor; Sic D. Philippi in Ulu Practic. Institut. lib. 1. eccl. 61. n. 13. infert: quia hujusmodi vesana & verita libidines & a brutorum congressibus vix discreti concubitus hodie plusimum frequentantur, frenum isdem ponere modernus noster Elector DN. JOH. GEORG. III. voluit, & novissime constituit, ut liberi quidem ex commixtione Sposorum ante Hierologiam, si modo Sponsalia sint publica, nec alio quodam vitio intrinseco laborent, procreati, pro legitimis habeantur, & ad successionem Paternorum bonorum, casu ita existente, admittendi &c.*

Th. 10. Ex hisce dictis nemo concludet A diaphoron hodie esse vel in differens, an velit quis adhibere benedictionem Sacerdotalem; nec ne; jmo ea non adhibita Matrimonium illegitimum esse *ratione solemnitatis* ab Ecclesiapraescripta, ita ut omittentes peccent contra

contra publicam honestatem & Ordinationes Ecclesiasticas, & tale matrimonium sua macula non careat; sicque præter poenam ad omisam benedictionem Sacerdotalem denuo adhibendam cogi possint, vid. infra *Secl. V. de sine*, add. Magnif. D. Struve *exercit. 39. thes. 26.* D. Ziegler. *ad Instit. Jur. Canon. Lancellos. lib. 2. tit. 12. §. 11.* D. Linck. *discurs. de matrimonio lege Salica contract. cap. 3. n. 3.* vel uti D. Bökelman. *in divers. jur. them. medii. 4. axiom. 3.* ait: Alia est consuetudo & statutum pium hunc ritum honestum adhibendi; alia omisso hoc matrimonium irritum, illegitimum, nullum pronuaciandi, & quamvis *Principes* soluti sint legibus, tutius tamen agunt, ac consulunt conscientia, si legibus viventes juxta §. 8. *Instit. quib. mod. testam. infirm. & l. 4. C. de legit. ea, quæ ab Ecclesia bene posita sunt, ipsimet observent, D. Linck. d. l.*

SECTIO II.

Quinam possint copulare.

SUMMARIÆ.

- I. *Sacerdos vi ordinis benedicit. In casu necessitatis ab Augustana Confessione addictis adhiberi potest Minister, qui Ecclesie Romane vel Calvinianæ religionem proficitur, sumpto argumento à majori ad minus, scil. Infantes nostros posse offerri Ministris ad baptizandum, qui in Religionis negotio à nobis dissident. Distingvendo tamen inter statum Ecclesie liberum & pressum. II. Sacerdos tamen non indifferenter quosvis peregre advenientes admittat. III. Si casus difficiliore obveniant, quibus se Pastor exercicare haud valeat, ad Superintendentem vel Consistorium rem cum circumstantiis deferat indeque decisum expectet.*

Th. I.

SACERDOS novos Spenes copulat vigore seu jure Ordinis. *dist. 1. c. Jacobus d. consecratione. D. Hildebrand. in dissert. de Jurib. Episcop. lib. 8. Laur. d. jure Episcop. lib. 17.* Atque in casu necessitatis ab Augustanæ Confessione addictis adhiberi potest Minister, qui Romanam vel Calvinianam religionem proficitur, sumpto argumento à majori ad minus, quoniam Infantes nostros ad baptizandum, bona cum conscientia, posse offerri Ministris, qui in Religionis negotio à nobis dissident,

dent, concedunt Theologi. Distingvendo tamen inter statum
Ecclesie liberum & pressum. *Liberum* vocant eum, quando no-
stra religionis homines potestatem habent, libere utendi opera
Ministri Lutherani, cujuscunque, sive in loco, quem incolent, prae-
sentis, sive aliunde accersendi, sive in vicinia inveniendi & impe-
trandi? Hi ministros, a sua religione alienos, nequaquam adhi-
bent; *Pressum* autem Ecclesie statum eum nominant, quando
in loco, quo infans nascitur, neque publicum orthodoxas viget
ministerium; neque potestas, conceditur, aliunde orthodoxam
ministerium accersendi, vel alio, cum infante suo, ad ipsum se con-
ferendi: neque Parentibus & familiae eorum, imò ne Vicinis quid-
dem, in quibus vera Religio aliquid adhuc superest, adeoque
his omnibus, non sine manifesto vel vitae, vel emigrationis discrimi-
ne, permittitur, ut ipsi hoc munus obeant, & infanti baptismum
impertiant: atque tunc satius esse existimamus, si Calviniano vel
Pontificio Ministro, quippe, substantialia hujus Sacramenti adhuc
integra retinentibus, infans baptizandus tradatur, eum tam saluta-
ri lavacro non defraudari, prout eximis Theologus D. Geörg.
Koenig in *Casib. Conscient. ex insir. S. baptism. cas. 10.* verbis expressis
tradit; quae omnia suo modo ad praesentem casum eo magis appli-
cari possunt; quorsum collimat Judicium Consistorii Studgard. in
quaestione: *Ob ein Evangelischer an einem Päpstlichen Orte ihm
möge die Ehemachen lassen/durch einen W. h. Pfaffen? & quidem
boaa conscientia.* Circumstantiae in hoc casu fuerunt haec: Der
Schweher siet im Vabsthum Mayng: wurde ihm und andern E-
vangelischen van Noel das. Ibst nicht zugelassen/einen Evangelischen
Prædicanten dahin zu fordern: müssen ihnen ihre Ehe durch einen
Wespfaffen machen lassen. Responsum est: Demnach mit suppli-
cien bey Mayng keine dispensatio zu erhalten: Auch allbereit die
Wäse geladen und tempus nuptiarum nunmehr nicht commode
zu ändern/möge er ihm die Ehe durch einen Wespriester machen
lassen mit denen conditionibus: Si constat, daß der W. h. p. r. i. e. s. t. e. r
seiner Religion in der Predigt würde incalumniert lassen und halten/
2. wenn er alle Päpstliche ceremonias würde unterlassen / 3. nihil
intentatum relinquat, ob es möchte anders angestellt werden/ und
ob nicht näher an einen Evangelischen Ort gezogen/ und die con-
secration daselbst erholet werden/ da aber alles diß nicht stat. möch

C

te ers

te ers geschehen lassen/ daß die Einsegnung durch den Weßprießter
fürgienge/ und ist dieses desto leichter bewilliger worden. (1.) Es soll
ein Weßprießter seyn, der sehr gutherzig/ qui vivit in matrimonio, der
Lutherische Psalmen singt/ & communiter judicat, daß er in hr
Lutherisch denn Päpstisch. (2.) accedit hæc ratio, qui privatus et-
iam quispiam possit confirmare matrimonium, (3.) Idem sentiant
Symmerentes Theologi hoc nomine auditi quasi Evangelici non
offendantur; Denn es communiter das loßten also gehalten wird/
(4.) Contractus matrimonii politicus magis est, quam Ecclesiasti-
cus. (5.) Si hoc non liceret, so dürfte auch ein Evangelischer Christ
bona conscientia in keine Päpstische Kirchen kommen oder der con-
secration beywohnen. add. Pruckner. *gg. ill. cent. 8. qu. 81.*

Th. II. Sacerdoti pro cautela sit, ne quosvis indifferenter ad-
mittat, neque extraneos, qui extra Parochiam ipsius sunt, copulet,
id quod jubet Ehrh. Sächs. Ede. Ordn. *iii.* von Copulation und
Hochzeiten; kein Pfarrer soll auch einige fremde Leute / so nicht in
seine Pfarr gehöret/ copuliren/ oder zusammen geben/ in Ansehung/
daß viel und oftmahls allerley Unrichtigkeit hieraus erfolget/ im-
punitis careat, ne peregre advenientes & ignotos, antequam a Magi-
stratu vel Pastore loci, ubi vixit copulandus, offerant, copulet, sin-
secus faciat, poena vel pecuniaria vel suspensionis dignus erit, quem
admodum Dan. Lipsiensis Theologi apud Dedekenn. *consil. theol.*
p. 3. lib. 2. desponsal. Sect. 1. n. 41. in casu ubi Pastor alicujus loci ju-
venem ignotum advenientem cum imprægnata in cujus matrimo-
nium non consenserant Parentes, copulaverat, & dissolverat, re-
sponderunt, Fürnemlich ader ist des Priesters Eizchferigkeit auch
zu straffen, der ist bald copuliret, bald dissolviret hat/ und also mit
dem Ehefegen gespielet/ und sein Ambt dehonoretet.

Th. III. Si casus difficiliore obveniant, quibus se Pastor ex-
tricare haud valeat, ad Superintendentem vel Consistorium rem-
cum circumstantiis deferat, indeque decisum expectet; nequa au-
deat propria autoritate qui concedere, aut facultatem dare Spon-
sis consummandi matrimonii, atque sic quasi dispensare; Si negle-
xerit horum quicquam, multa Pastor immunis non erit, quippe
qui officio suo non recte præfuit, *arg. l. 19. sub fin. C. d. testib. unde si*
Minister Ecclesie deneger copulationem, intelligens impedimen-
tum adesse, quo minus consummatio matrimonii posset fieri, non
habent

habent contra Pastorem quod conquerantur, uti Consistorium Supremum Dresdense teste Carpz. *libi. 2. Jurispr. Consistor. tit. 5. d. 71. n. 14.* rescripsit: Habt ihr euch mit Annen T. in ein Eheg. löbnüß eingelassen/und einen gewissen Tag zur Hochzeit angesehen. Als ihr aber zuvor euch auf bieden lassen wöllen/hat der Pfarrer des Orts in Erkundigung so viel befunden. deswegen er sich des Aufgebots verweigert/weniger die Copulation thun wöllen; So habt ihr euch deswegen wieder demeltem Pfarrer nichts zu beschweren/sondern er hat d. h. falls sein Ampt in acht genommen/und was ihn zu thun gebühret / v. r. richtet / B. N. W.

SECTIO III.

Quæ Personæ copulari possint.

SUMMARIÄ.

- I. *Inter quos matrimonium esse possit, benedictione Sacerdotali p. ff. ne conjungi; sc. Mas & femina, non femina; Num Polygamia jure naturali sit illicita? remissive. II. In primitiva Ecclesia novi Sponsi Sacerdotibus presentari & de fide ac moribus examinari solebant. Quid Geneva obtineat. Constitutio Saxonica Electoralis allegatur. III. An Privignus cum Vitrici sorore copulari possit? Affirm. IV. An Patrinus seu Susceptor cum suscepta ex sacro baptismo copulari possit? Neg. de jure civili, nec non de jure Canonico, & Lande recht. Affirmat: quod morem in Ecclesiis nostris receptum. V. Nam Lutheranus cum persona Calviniana religioni addicta qua contumaciter converti non vult, a Ministro Ecclesia copulari possit? Affirm. VI. Num v. g. Sponsa Sponsi impotentiam si probe noverit, atque impementum non attentis uterque in matrimonium consentiat, per copulam Sacerdotalem conjugium sit consummandum? Affirm. ita Consistor. Lipsiens. pronunciat. VII. Si quis stupratam a se per divortium separatam, iterum pro Coniuge agnoscere a se recipere vult, a noviter benedicendi sint? Affirm. ita Consistor. Lipsiens.*

Th. I.

MAs & Femina; & quidem omnes qui possunt desponsari, seu inter quos matrimonium esse potest. de quibus tituli sunt *in ff. & Cod. nec non jure Canonico d. despon. sat. puber.*

C 2

possunt

possunt quoque benedictione Sacerdotali conjungi. Mas inquam & Eccemina, non Eccemina, Polygamia quippe §. 6. *Inst. d. Nupt. l. 19. c. 1. §. 2. ff. d. his qui noi. inf. Consiu. Crimin. Corolari. 121. improbat. Num autem autem Polygamia iure naturali quoque sit illicita, & annon in certo casu ista Principi concedi possit, alibi differendi erit locus, interim vid. Excellendiss. Dn. Profess. Frischmuth. in accurat. discurs. d. Rege eligendo ac deponend. tbes. 29. §. seqq. Pineda lib. 7. d. Reb. Salom. c. 5. f. 650. Selden. lib. 1. uxor Hebr. c. 8. Hackspan. part. 1. notar. l. Philol. in Dent. 17. pag. 550.*

Th. II. In primitiva Ecclesia novi sponsi Sacerdotibus presentari, & fide ac moribus examinari solebant, antequam a Sacerdote benedicerentur, uti patet ex Concilio Carthaginensi 4. can. 3. imo inconsultis Sacerdotibus olim Sponsalia nulla peracta, D. Hildebrand, d. Nuptiis veter. Christianor. Genevæ coram Consistorio coguntur rationem vitæ suæ reddere, qui Conjugium ambiunt, & qua arte, quibus mediis suam vitam sustentare possint, alias aut a matrimonio prohibentur, aut post matrimonium consummationem urbe eiciuntur, Arnise d. jur. Connubior. c. 8. sect. 12. n. 7. Saluberrima est Constitutio Saxonica Electoral; der Ehe Ordnung iii von der Copulation und Hochzeiten ibi: Wenn neue Eheleute sich bey dem Pfarrer jedes Orts anmelden, soll der Pfarrer sie elger Person / oder da sie noch im Jungfräulichen Stande / auch ihre Eltern / Vormünder / oder nächste Verwandte / so bey dem Verlöbniß gewesen / zu sich erfordern / und sie befragen / Ob diß Verlöbniß mit der Eltern / oder Vormünder Wissen und Bewilligung geschehen / ob sich keines unter ihnen beyden hievor mit einem andern ehelich verlobet / ob sie einander nicht mit Blut / Freundschaft oder Schwägerchaft verwandt / daß sie nach göttlichen und Kayserlichen Rechten / auch unsers Landes Constitution und jüngst ausgegangener Ehe Ordnung einander nicht ehelich bewohnen könten / und da zwischen ihnen eine Freundschaft in welchen gradu Der Pfarrer soll auch mit Fleiß erkundtgen / Ob sie öffentlich in der Kirchen / mit der Gemeine Gottes / das Hochwürdiges Sacrament des Leibes und Bluts Christi empfangen haben / und da es junge Leute / ob sie auch ihren Catechismum gelernet / ohne dessen Erkänntnis sie nicht aufgeben werden sollen.

Th. III.

Th. III. *An Privignus cum Patrici sorore copulari possit? Quo-*
niam in affinitate secundi & tertii generis matrimonia omnibus
sine dispensatione contrahere licet; quia ubi nulla neque juris di-
vini, nec civilis, nec statutarii est prohibitio, ibi nulla requiritur
dispensatio, Felix Bidembach, *d. caus. matrimon. cap. 3. 6.* atqui in
hoc casu inter prædictas personas, tanquam inter conjugum co-
gnatos, nulla, nec secundi generis affinitas fuit contracta, copu-
lationis actus hanc denegandus erit, & ita Dnn. Jenenses, testan-
te D. Richter, *decis. 10. n. 13.* responderunt: *Habt ihr Euch mit*
eures Stiefvaters rechter Schwester/Christinen/in eine Christli-
che Ehegelsbñnis eingelassen/auch mit dem Kirchgang zu vollzie-
hen bedacht: Ob nun wol der Pfarrherr bey euch die Proclama-
tion Euch verweigert/mit Vorwenden/well ihn in gradu prohi-
bito mit einander/ihre eures Stiefvaters Schwester zur Ehe zu
nehmen nicht befugt/ Dennoch aber weil zwischen Euch beyden
keine consanguinitas, sondern nur affinitas in secundo genere,
Darinnen die Berechtigung zu recht nicht verboten/ als seyd Ihr
auch mit gedachtes eures Stiefvaters Schwester geschlossene Ehe
zu vollziehen n. d. befugt. W. R. W.

Th. V. *An Patrinus seu Susceptor cum Suscepta ex sacro ba-*
ptismate copulari possit & quamvis de jure civili per l. 26. C. d. nupt.
id prohibitum sit, cum loco filiae æstimetur, Bachov. ad Treutler,
vol 2. disp. 6. 1b. 3. lit. E. & F. nec non Jure Canonico, c. fin. d. cog-
spirat. quia cognitionem spirituaalem ex hac susceptione oriri Ca-
nonistas autumant, cui assentit Gloss. Sax. in Landrecht l. 1. art. 3. n.
7. in verb. Nach der Bevaterschaft nimt man kein Erbe/ Komt
auch nicht zur Vormundschaft/ sondern sie hindert allein an der
Hevrath und dem Eheleben. Attamen in nostris Ecclesiis ejus-
modi nuptæ non attenduntur, ut proinde inter Susceptorem & A-
lumnam matrimonium omnino esse possit, vid. Paul. Tornov. d.
Conjug. lib. 1. c. 64. & seqq. Carpz. d. arbore consangu. & affin. thes. 27.
n. 39. & seqq. Brunnem. in comment. ad l. 26. C. d. nupt. Chemnitz
in loco d. Conjug. & ita Consistor. Elector. Suprem. Saxi. anno 1712.
respondit: Wenn nun gleich euer Bruder der Braut Pathe ist/
so wird doch die Senungsrachtet, und das Veribñnis vorrechtmäßig
gehalten/ und durch den öffentlichen Kirchgang und Eräuung von
ihnen billig vollzogen. W. R. W.

Th. V. Num Lutheranus cum persona Calviniana Religioni addita, que contumaciter converti non vult, a Ministro Ecclesia copulari possit? quæsitum fuit a Theologis Lipsiensibus anno 1620. qui responderunt: quam vis consultum non sit, Lutheranum eo modo Conjugium inire, siquidem Matrimonia cum personis falsæ Religioni additis nunquam bene cedere, multaque potius mala secum trahere soleant exemplis in verbo divino, præsertim domus Josaphat cum dómo Achab 2. Chron. 18. 20. 21. 22. cap. & quotidiana experientia testantibus. add. P. Martyr. in 1. Reg. 3. 5. Alber. Gentil lib. 2. de Nupt. c. 19. Attamen, si sponsalia inter tales personas fuerint celebrata, Pastor copulationem seu benedictionem (quoniam hæc cum Religione proprie nihil habet commune, & spes sit errantem personam cum tempore conversum iri 1. Corinth. 7. 16.) denegre haud poterit, Dedekenn, Donfil. Theolog. part. 3. sect. 10. n. 8. Sponsalia quidem inter homines diversæ religionis serio sunt dissuadenda Carpz. lib. 2. Jurispr. Consistorial. def. 6. contracta tamen non dissolvenda. Idem def. 7. quia sæpe, quæ fieri non debent, si tamen facta fuerint, non rescinduntur l. 1. ff. quand. appell. l. 7. ff. de interd. & releg.

Th. VI Num v. g. Sponsa Sponsi impotentiam si probe noverit, atque ejusmodi impedimenti non attentis uterque in matrimonium consentiat, per copulam Sacrosalem conjugium sit consummandum? Et quamvis rationes in contrarium non desint, cum D. Gerhard. in loco d. Conjug. §. 660. tamen dicimus: Si est impotentia præcedens, vera, perpetua, & incurabilis, dispiciendum, an is, qui cum impotenti contraxit, notitiam hujus impedimenti habuerit. Si enim sciens ac volens cum Impotente quis contraxit; non facile separatio instituitur, nisi scilicet periculum fornicationis parti sane impendeat. Cui sententiæ assistit D. Carpzovius Jurispr. Consistor. lib. 2. tit. 11. def. 102. quæ diximus, inquit, dissolvi posse matrimonium ob impotentiam vel corporis vitium, quo congressus impeditur conjugalis, id publici modolimitatum volumus, vel si aliquis, vel aliqua scienter nuptias cum impotente contraxisset. Licet enim hoc casu vir mulierum impotentem non possit vere habere in uxorem, nec mulier virum in maritum, teneatur tamen habere ut sorotem & fratrem: idem sentit Bidembach. in libr. d. caus. matrim. p. 75. de jure certum est, interdici matrimonium fagidis

gidis & impotentibus, hac conditione tamen, si non sit, quæ velit illi (cum consensu & permissione iudicis) cohabitare & patienter ferre illius impotentiam; ubi tamen tales mulieres sunt monenda per Iudicem & Ecclesiæ Ministros, ne sese in pœnitendas nuptias conijcant. Si enim postea maxime de Coniugio illo infelici pœniteant, illos nunquam posse separari: exemplo sit *Abisay*, quæ *Davidi* se associari passa est, quam tamen non cognovit *David*, 1. *Reg. Dn. Meerbach. differt. inaugur. d. jure divoriorum* sub præsidio Magni, D. Struvii *cap. 4. lib. 3.* atque ita a Consistorio Lipsiensi ad Joh. Gericken versus Stargard M. Octobr. 1666. pronunciatum. Ueure sùrgesezte Frage erachten wir des Titii und der Lucretiæ abgeredet und hernach abgehandelte Heyrath/ wegen seiner des Titii (unvermögen) Untüchtigkeit zum Ehestand/ und insonderheit zum Kinderzeugen/ welche sonst D. Luther. auf gewisse Masse unter 18. die einige endliche Ursache nennet/ eilliche Freunde sich setzen/ und die Copulation nicht geschehen lassen/ auch zu dessen Behelff allerley scheinbare und sehr bedenkliche und bewegliche motiven anführen/ und damit die Geistliche Gerichte bereden wollen/ daß sie die Trauung hindern möchten/ Demnach aber und dieweil die principal Interescenten beyder seits um diesen Schaden Wissenschaft haben/ und dessen ungerachtet einander zu heyrathen eines beständigen Sinnes sind und bleiben/ die Mutter der Braut auch darenin verwilliget/ und die Verlobnis darauf fortgegangen/ die andern Freunde nichts daren zu reden/ der heiliche Ehestand zwar von Gott zu ehlicher und rechtmäßiger Fortpflanzung des menschlichen Geschlechtes eingesezt/ zugleich aber auch dem Mann das Weib zur Gehülffin zuaseselnet/ und über diß nitgends verboten worden/ das diejenigen Mannespersonen/ so nicht Kinderzeugen können/ deswegen auch nicht freyen/ auch ein Weib in sich nehmen/ und damit/ wenn es zumahl ohne Betrug geschiehet/ und das Weib zuvor dessen verständiget wird ihrer Nahung; Pflegung und Warung keine Gehülffin suchen sollte/ zugeschmelgen/ daß bey dieser Mannesperson keine solche impotens und Unvermöglichkeit zu finden/ quæ generationis actum, sed generationis effectum verhindert/ re
So kan auch das geistliche Gerichte diese einmahl mit allem Fleiß und guten Bedacht erwogene und abgehandelte sponsalia
und

und Eheverlöbniß wieder der Principal-Personen öffentlichen Willen mit Zug keines weges trennen/noch weniger die Pölesterliche Copulation und Trauung verſagen/ſondern es gehet dieſelbe auf ihr ferners gebührendes Suchen billig fort/ B. R. W.

Th. VI. Quæritur? Si *Cajus* *ſupratam* *Cathar*, a ſe per *divortium ſeparatam*, *interumpro* *Conjuge* *agnoscere*, *atque* *recipere* *vult* (quod utique poteſt, cum ſententia contra matrimonium non tranſeat in rem judicatam (*de novo* *benedicendi* ſint? *Aſfirm.* quia prius Conjugium ſemel ſolenniter & judicialiter per *divortium* directum fuit, planeque annihilatum, & receptio mariti ſuperueniens non nuda ſed cum affectu Conjugali intelligatur conjuncta; & ita Conſiſtor Lipſienſe ad requiſitionem Conſiſtor. Dominor. de Reuſſen Menſ. Novemb. anno 1666. reſpondit, verbis: Weil ſie einmahl von etw ander rechtmäßiger Weiße geſchieden/ derjenige auch/ der eine Geſchwängerte vor eine Jungf. au bekommen nach bedehrtet geiſtlichen Diechro-ſchrey Meinuna zu Bernhigung ſeines Gewiſſens beſſer thut/ wenn er ein ſolch Weib behält; So iſt auch H. ſein voriges Weib wieder anzunehmen/ und ſich anderweit mit ihr durch Drie Herrliche Handtrauung zu laſſen wohl beſugt. Magnific. D. Struve *Difſert. de Jure divortii cap. 4. n. 28.*

SECTIO IV.

DE

FORMA ſeu RITIBVS BENEDICTIO- NIS SACERDOTALIS.

SUMMARI.

- I. *Ad antecedentia* reſertur *Proclamatio* das öffentliche Aufgeböth: vocatur *Bannum*. De *Jure Canonico* exigitur, uſuque hodierno & optima conſuetudine ubique ſere locorum obſervatur; & quare?
- II. *Hodie* ſit bis & ter, nonnullis in locis unica ſaltem interponitur. In *Conſiſtorii*, niſi *pregnantes* aſſerantur *cauſe*, ob quas *proclamationes* iſta *quasi* *contrahende* ſint, aliud *petentibus* deſerribaud ſoler; reſertur *reſcriptum*. III. *Princeps* tamen vel *Magiſtratus* poteſt *diſpenſare*, ut *absque* *proclamatione*, maxime in *caſu* *Necceſſariis*, *perſone* *deſponſate* *copulentur*, vel poteſt *anticipari*, vel *concedi*, ut *unica* *vice*, *unaque* *Dominica* *biua* *vel* *trina* ſiat *denunciatio*,

ciatis. Caute procedendum hoc casu est. Ecclesia à iustis. IV. Eff-
 ektus proclamationis. V. Persona in illustri dignitate constituta de
 consuetudine nuptias celebrant absque proclamatione ex suggestu
 publico facta, quia istarum nuptia vix clam possum peragi. VI. Fit
 regulariter in templo coram facie Ecclesie. Carpzov. monet,
 latere sepius sine sob copulatione in privatis aedibus aliquam super-
 biam. Potest tamen Princeps huic ritui, tanquam positivo derogare
 ve legisque gratiam facere. Etiam in consistorio vel Prætorio
 quandoque fit Copulatio & quare. VII. Quomodo proceditur
 sum Inuitis, & g. Quando una pars desponsatorum ad consumma-
 tionem condemnata plane non vult morem gerere sententia, ita ut
 nec carcere eo adigi possit; refertur formula. VIII. Quolibet fieri
 potest tempore, nisi specialiter sit prohibitum. Tempore quadrage-
 sima, in den Fasten / & Adventus Domini haud sunt celebran-
 da, cum tempus illud concionibus penitentialibus ac passionibus
 destinatum sit. Potest tamen Princeps ex causa quadam rationa-
 bili dispensare; & petita dispensatione considerandum est, quid
 temporis adhuc restet ad natalitiasque Christi & Festum Pascha-
 tos. Quid de die Dominico? Improbant Rostochienses. Permittit-
 tur non aliter nisi finitis sacris, Observantia cuiusvis loci attenden-
 da est. Apud Iudeos sepius Sabbatho nuptia celebrantur. IX.
 Sponsi ornatiores incedunt. An mulier post copulam Sacerdotalem,
 cuius Sponsus ante thalami ingressum v. g. apoplexia tactus vel ab
 alio infortunio peremptus fuerit, iterum sponsa facta coronam ges-
 sari possit? Affirm. Secus est post thori ingressum, licet carnale com-
 mercium nondum intervenerit. An vi stuprata vel per violentiam
 deflorata ornata corona incedere possit? Negat. X. Minister Ec-
 clesie solet sermonem vel solemnem vel succisum ad auditores habe-
 re. Commutatur annulus pronubus det Trau Ring Scotti habue-
 runt istam ceremoniam pro Idololatrica; refutatur eorum opinio. XI.
 An benedictionis verba: crescite & multiplicamini, semibus di-
 cenda? XII. In nonnullis Imperii locis liberi ex concubina nati, si
 Parentes consumment matrimonium mari in ipsa copula sacer-
 dotali quam proxime adstant, eamque vestitu tenent, unde etiam
 ita legiti mati vocantur. Mantelkiner. XIII. Matrimonio ad Mor-
 ganaticam contracto, ab inæquales persone conjunguntur despon-
 sata sinistra mariti illustri manne copulari solet. XIV. Circa copu-

D latio

lationes Magnatum & illud observatur, non semper Principem in personam cum sponsa copulari, sed per alium, puta Legatum ad hoc missum. XV. Matrimonio per divortium soluto permittitur quandoque novum inire volentibus conjugium, ut nuptia absque pompa celebrentur. XVI. Viduus vel vidua si brevis post mortem defuncti Conjugis ad consummandas nuptias ex dispensatione admittuntur, Copulatio absque solennitate fit. XVII. Dari solet honorarium Pastori XIX. Ceremoniarum, quales sunt apud Arabios. XIX. Muscovitas & Russos, apud Armenios. XX. Apud Lappos, brevibus fit mentio. XXI. Olim solennis deductio sponsa vel in hortos; vel in cubiculum fiebat hodie deductio is ritus ab usu recessit; reliqua sunt, Die Heimsführung. XXII. Post ritum benedictionis peractum convivium soles celebrari. Num liceat honeste choreas ducere? Tempore luctus publici non licet saltare.

Th. I.

Ritus, prout in Ecclesia Christiana; considerandus, vel antecedunt Copulationem Sacerdotelem, vel sunt in ipso ejus actu, vel post eam. Ad antecedentia Benedictionis spectat PROCLAMATIO, das öffentliche Aufgeboth/ quæ in locum nuptiarum professionis seu publicationis vel promulgationis successisse videtur, Hildebr. de Nupt. veter. Christian. & vocabulo Longobardico Bannum vocatur cum in tua 27. X. de sponsal. & matrim. c. final. X. qui matrim. accus. poss. Gothofred in not. ad Novell. Leon. 39. lit. Rittershus in differ. Jur. Civil. & Canon. p. 29. Cypræ, de Sponsal. c. 11. §. 12. Mangnis. Struve exercit. 29. thes. 26 & D. Daniel Clafen JCr. & Philosoph. Helmstädtensis in trakt. de Jure Legitimation, in proæm. pag. 5. denotans publicam denunciationem in Ecclesia a Sacerdote factam la. conventu populi, ut recitatis Sponsi aut Sponsæ nominibus, & declarato eorum de Coniugio consilio, constare cuius possit, quinam isto in cætu vivant matrimonium contracturi, & ut si fortassis impedimenta adfuerint, mature & tempestive allegentur D. Kromayer Theol. positiv. polemic. artic. 20. th. 4. pag. 161. ita vult cap. cum inhibitiõ 3. X. de clandestin. desponsation. ibi: quare specialem quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando statuimus, ut cum matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesiis per bresbyteros publice proponantur competenti termino presinito, & intra illum, qui voluerit & va.

Et valuerit, legitimum impedimentum opponat, Sipsi presbyteri nibilominus investigent, utrum aliquod impedimentum obsistat. Cum autem apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrabendam, contractus interdicatur expresse, donec quid fieri debeat super eo, manifestis constituerit documentis. Unde ista formula Germanica: hat jemand hier zwischen etwas zu reden oder anzusetzen / der ihue es bey Zeiten / und schwebel hernach / Joach. a Beust. de Jure Connubior. part. 2. in presat. D. Clasen cir. loc. De proclamatione ista ita Joh. Harprecht Jctus Tubingens. disserit: Plane jure Canonico exigitur, usquehodierno & optima consuetudine ubique fere locorum observatur, ut in Ecclesiis matrimonia per ministrum verbi divini plane per vices, & intervalla aliquot dierum proponantur sive denuncientur: alias forsitan plures, tum maxime hanc ob causam ut medio temporis intervallo, num aliquid fortassis esset, quod matrimonii consummationem impediret, tempestive dispiceretur, quia videlicet consummato matrimonio res in integrum postea restitui in virgine nullo modo potest: in vidua siue infamia turpique macula non potest. Addo & alteram, cujus vel maxime habita fuit ratio in Christiana Ecclesia; nempe ut honestas in hac sancta corporum conjunctione servetur; quod non fieret, si statim ut facta stipulatio, ad concubitum effreni libidinis impetu Conjuges prouerent. Add. Calbius de Cridis cap. 3. n. 33.

Th. II. Etsi vero usus hujus proclamationis in prima Ecclesia non reperitur, bono tamen consilio a Pontificibus hanc promulgationem inveciam esse res ipsa ostendit D. Clasen de Jure Legitimat. in proemio, HODIE sit viva Sacerdotis voce, vel Bis, vel Ter prout fert consuetudo, unde & Trinundina promulgationes dicuntur Cypræ. ac Jure Connub. p. 1. cap. 10 §. 1. n. 1. Menzer. de Conjug. tit. de Sponsalib. pag. 190. quamvis Francofurti ad Mœnum unicam saltem interponi refert Speidel. in not. voc. Ehe. Der Fündigung Joh. Kizei in Synops. matrimou. c. 4. theor. 6. lit. G. S. H. Trina ista sponforum novorum proclamatio sit in solenni Christianorum cœtu diebus dominicis interposita semper septimana integra in toto fere Christiano orbe, vid. Arnise, de jure connubior. c. 3. Sect. 12. n. 6, ubi de Henrico III. Rege Galliæ testatur, praesertim vero Ecclesiis Augustanæ Confessioni addictis ubivis recepta

est, de qua consuetudine attestatur Facultatis Theologicae & Juridicae Tubingensis Responsum a Besoldo conscriptum & a Joh. Harprecht. *ad rubric. Instit. de nuptiis n. 121.* relatum. Unde in Consistoriis, nisi praegnantibus afferantur causae, ob quas proclamationes istae quasi contrahendae sint, aliud potentibus deferri haud solet, prout Supremum Consistorium Dresdense anno 1612. rescripsit auf Peter H. Bürger zu Dresden supplication, daß Er mit seiner verlobten Lucretien Georg R. nachgelassener Tochter daselbst aufs ander und drittemahl möge proclamiret werden/ wiew dieser Bescheid erhellet: Weil Supplicantis Suchen der supplicirten Kirchen Ordnung zu wider ist; So hat man den selben statt zu geben bedencken.

Th. III. Princeps tamen vel Magistratus Ecclesiasticus potest dispensare, ut absque proclamatione personae desponsatae copulentur, maxime *in casu necessitatis*, cujus tanta vis est, ut voluntati contraria saepe jubeat, imo extorqueat, & actiones hominum Civiles ad normam legum in societate civili regulandae, & necessitate quandoque etiam in vitis legibus, in transversum rapiantur, unde natum illud: *Necessitas non habet legem* D. Frisch. *de presid. necessitat. contr. leg.* quod probat Concilium Tridentinum *sessio. 24. cap. 1.* verbis: *Ante matrimonii consummationem TRINAE DENUNCIATIONES in Ecclesia fiant, ut, si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur: nisi ordinarius ipse expedire judicaverit, ut praedictae denunciations remittantur: quo ad illius prudentiam & iudicium sancta Synodus relinquit.* Plerumque autem solet pro dispensatione Aërario sacro vel Magistratui aliquid dari, uti Serenissimus Elector Saxoniae Superintendenti Torgensi anno 1628 teste Carpz. *in Jurisprud. Consistor. lib. 2. tit. 8. d. 139.* rescripsit. Uns ist euer unterhängigster Bericht eines Böhmischen von Adels Joh. N. Diener und Dienerin eheliche Copulation betreffende/ gebührend vorgefragt worden/ in wann wir denn gnädigst zu freyeden/ daß angeführter Ursachen halber angeregte Copulation ohne vorgehende proclamation gegen erwehntes von Adel Erblehen/ geschehen möge; Als begehren wir hiermit gnädigst/ Ihr woller solches gebührend anordnen zu. vel potest anticipari & contrahi proclamatio novorum Conjugum, ita, ut unica vice unaque Dominica bina & trina fiat denunciatio Carpz. *d. l. de fin. 1. 40.* imo, ubi extrema est necessitas, absque special Mag^{is}tratus Supe-

Superioris dispensatione, omisso proclamatione novi conjuges copulari possunt. Carpzov. *d.l. def. 141. ubi n. 7.* monet, cauto procedendum hoc casu Ecclesiae Ministris, ne a novis Conjugibus decepti in leges matrimoniales impingant, vel nuptiis incestis manum ponant auxiliantem: nunquam enim tantam meretur necessitas veniam, ut contra prohibitionem divinam quicquam agere, vel delinquere liceat *l. palam. 43. §. 5. ff. de ritu nuptiar.*

Th. IV. Effectus proclamationis est, ut post trinam amplius impediturus matrimonium non audiatur Berlich. *decis. 76.* Magn. D. Struve *Jurispr. Rom. German. lib. 1. tit. 7. ib. 3.*

Th. V. Quod personas IN ILLUSTRIS DIGNITATE constitutas attinet, ista de consuetudine nuptias celebrant absque proclamatione ex suggestu publice facta; quod istarum nuptiarum proclamatio possint peragi. Jam vero proclamatio nullo alio instituitur sine, quam ut nuptiarum desponsatorum propediem contrahenda, facilius in notitiam hominum proveniant. Speid. *in not. d. l.*

Th. VI. LOCUM quod attinet, regulariter in templo *coram facie Ecclesie* fieri solet. Locus enim hujus benedictionis est, ubi publicus Christianorum coetus est congregatus, neque actus hic ecclesie sub dio, vel in aedibus privatis vel nuptialibus est perficiendus D. Gerhard. *in loco de Conjugio §. 463.* quia copulatio Sacerdotalis est ritus Ecclesiasticus, quo coram facie totius Ecclesiae ab ipso Deo operos ministri novi sponsi copulantur, & quod matrimonium clandestinum perinde, ut alii contractus, praesumptionem fraudis inducat, *cap. quod latenter X. de reg. jur. B. Luther. in iibell. de caus. matrim. post pr. quod sancitum in Ordinat. Elect. Saxon. Ecclesiast. art. general. 13.* Und nachdem sich etliche zc. *Ordin. matrim. de anno 1624. punct. 5. §.* Und nachdem sich daheim in ihren Häusern / Häusern / auch wol unter dem Himmel / und nicht in der Kirchen trauen lassen / daraus dann allerhand Unrichtigkeit erfolget; Als soll hñsühro &c. & Carpzov. *Jurispr. Consistor. lib. 2. tit. 8. def. 143. n. 12.* recte vult latere secretissime sub copulatione in aedibus privatis aliquam *superbiam* vel *dolum*, ne excessus in vestimentis ac pompa nuptiali publice manifestetur, & sic delinquentes effugiant poenam, quam ipsi in flagitio publice interest. Ex permisso tamen & dispensatione Superiorum in privatis aedibus peragi potest, Carpz. *d.l. def. 44. §. seq.* quia ritus hic jure saltem nixitur positivo, & pia observantia, cui Princeps derogare,

gare, legisque gratiam facere potest. Gail. lib. 1. observ. 14. n. 6. Etiam in *Consistorio* quandoque fit copulatio, scilicet facta matrimonii promissione metus sit, ne pars altera consummationem detrectet, & aufugiat; quibuscumque enim modis providendum, ut facta matrimonii promissio suum sortiatur effectum, Beult. de Spons. p. 1. c. 8. Carpzov. d. l. def. 146. ubi n. 10. & seqq. præjudicia adducit, quin & in *Prætorio* ac foro politico novi Conjuges quandoque a ministro Ecclesiæ copulantur, ob eandem, quam jam adduximus, rationem, metum scilicet, ne sponsus ex *Prætorio* dimissus aufugiat, conjugiumque per benedictionem Sacerdotalem consummare detrectet, ut hinc ex identitate rationis ad paritatem juris tuto argumentari liceat l. 32 ff. ad L. Aquil. Carpz. d. l. def. 147. pensitanda quoque est necessitas, præsentissimam afflagitans matrimonii consummationem, justissima faciens ea, quæ per se justa haud sunt Nevizan. in *syntaxi nuptial.* lib. 5.

Th. VII. Quid ? si copulari debeant INVITI, v. g. quando sponsus a sponsa accusatus & probatione sponsaliorum facta ad consummationem condemnatus placenolit morem gerere sententia; ita ut nec carcere eo adigi possit. Consistorium tamen mandet fieri debere Copulationem Sacerdotalem; juxta formulam Supremo Consistorio Dresdensi præscriptam, quæ habetur apud Carpz. *Jurispr. Consist.* lib. 2. tit. 8. def. 135. n. 16. plerumque procedi solet: Erstlich soll der Pfarrer oder Diaconus auf Erfoderung und Anmeldung ergangenes Befehlichs nach folgender Rede sich gebrauchen: Geliebte Freunde in Ehrlichkeit ist vor einem Ehrwürdigen Consistorio zu W. auf Klage Antwort und ferner Vorbringen in Ehe und Schwängerungs Sache gegenwärtiger E. Paul F. zu S. Tochter Klägerin an einem Hansen S. zu H. Beklagten andern Theils am 19. April. anno 1605. ein Urtheil dieses Inhalts eröffnet: Die weil Beklagter vermöge des am 2. Januarii desselben Jahres publicirten Urtheils durch einen geschwornen leiblichen Eyd sich nicht purgiren und damit so viel erhalten wollen, daß Er der Klägerin keine Ehe versprochen und zugesagt; So ist Er auch nunmehr die Ehe durch den Ehrlichen Kirchgang und gewöhnliche Ceremonien jedoch ohne Spräng mit ihr förderlichst zu vollziehen schuldig, in Verbleibung aber dessen wird Er von der weltlichen Obrigkeit durch gebühliche Mittel darzu billich compelliret und angehalten; c.

Solches Urtheil hat gegenwärtiger Hans G. Krafft Rechtsens er-
reichen lassen/und sich auf flüchtigen Fuß gemacht; Ob er nun wohl
hernach von der Klägerin zugefänglichen Hafft gebracht/und da-
rinnen eine Zeit enthalten worden/so hat er doch biß auf diese Stun-
de in die eheliche Trauung gütlich nicht willigen wollen; Dannen-
hero ist des Churfürstl. Sächß. Ober. Consistorii zu Dresden Bes-
sehrlich dem Heren Superintendenten und Ampt-Schöpffer alhier
nur auf gewiß. Masse solche Copulation und Trauung zuverrichte
aufgetragen worden. Derowegen frag ich dich Hans G. nochmaln
an Gottes statt: Ob du gegenwärtige E. F. zur Ehe haben wol-
lest? Antwort: Ja oder Nein. Des gleichen frag ich dich E. F. an
Gottes statt/ob du gegenwärtigen Hans G. zur Ehe begehrest und
haben wollest? Antwort: Ja.

Woferne nun beyde Theile ja geantwortet/so wird die Co-
pulation Inhalts der Kirchen Agenda, sonsten aber mit diesen
Worten verrichtet: *Über Hans G.* Ob du wohl auf meine an
Gottes statt dies fürgehaltene Frage mit nein geantwortet/oder gar
nichts antworten wollen; die weil aber doch wohl ermeltes Consisto-
riil. Urtheil und Befehl an deine statt Ja gesagt/ welche deiner or-
dentlichen Obrigkeit Stimme in solche. Fall für Gottes Stimme
zu halten/ so bleibt es dabey billig; was Gott zusammen füget/ soll
kein Mensch scheiden Gen. 2. v. 18. Welt dann gegenwärtiger Hans
G. und E. F. auf rechtliches Erkenntnis vermittelt der Obrigkeit
Hülffe hinführo ehelich bey einander wohnen sollen; So spreche
ich Sie ehelich zusammen/ im Nahmen des Vaters und des Soh-
nes und des H. Geistes/ Amen. Folget die Vermahnung aus
der Kirchen/Agenda &c.

Th. VIII. TEMPUS quod spectat, quo vis fieri potest bene-
dictio, nisi specialiter sit prohibendum, Sic tempore *Quadragesimo*
in den Fasten & *Adventus Domini* haud celebranda nuptia; cum
tempus illud concionibus pœnitentialibus ac passionibus de-
stinatum, neque illud aliis occupationibus, maxime huic ordina-
tioni sacrae impeditivis non conerendum sit, D. Gerhard. *in loc.*
de conjug. S. 469. id quod Canonas in jure canonico expresse statu-
unt, procul in *Can. 8. ibi*: non oportet in *Quadragesima* aut nuptias
vel qualibet natalitia celebrare, *can. 10. ibi*: non oportet a *Septuagesima*
usque in *Octavos Pasche* & tribus hebdomadibus ante festivitatem

S. m.

Sancti Johannis Baptiste, & ab adventu Domini usque ad Epiphaniam
nuptias celebrare; quod si factum fuerit, separentur, & can. 11. nec uxorem
ducere, nec convivia facere in quadragesimali tempore convenire
posse nullatenus arbitramur, caus. 33. q. 4. fufius de hac materia vi-
de Basil Ponce de matrim. lib. 10. c. 9. p. 500. Sanchez de mari-
mon. lib. 7. disp. 7. per tot. Carpz. Jurispr. Confist. lib. 2. tit. 9. def. 151.
quas sanctiones orthodoxa Ecclesia libere recepit, vid. Ordination.
Elect. Saxon. art. gener. 13. & Ordinatio matrim. de anno 1624.
punct. 5. S. Weil auch zu Zeiten/Decret. Synodal. de eodem anno
§. und weil die Alten eine Zeit &c. Carpz. lib. 2. Jurispr. Confist. tit.
8. def. 151. n. 2. ubi dicit, quod Calviniani legam istam Ecclesiasti-
cam profus rejectant, Calvin. lib. 4. Instit. cap. 19. §. 39. Idem
Carpz. def. seq. n. 6. Propterea potestatem dispensandi Principibus
adimendam haud esse monstrat, si nempe ex causa quadam ratio-
nabili veniam dare, & tempore quadragesimali vel Adventus nupti-
as celebrari permittere velint, dist. ord. matrim. S. Weil auch zu Zei-
ten mit etlichen Personen dispensiret worden. Petita dispensatio
considerandum, quid temporis adhuc restet ad natalitias usque
Christi & Festum Paschatos; quanto propius hoc accedit, tanto
difficilior erit dispensatio Carpz. d. l. def. 153. Quid de Die Dominico
aut Festo statuendum, num diebus istis instituenda nuptiae? Dnn. Ro-
schienes Theologi valde improbarunt, ut nec copulatio; nec
convivium Nuptiale possit hoc die concedi, vid. Michael Haveman
in Gamolog. Synopi. lib. 2. tit. 11. n. 4. Ludov. Dunte in Cas. conse. c.
10. 33. p. 293. add. Osiander in Tract. de Sabbatho p. 280. Non aliter
permittitur celebratio nuptiarum die Sabbathi, quam finitis sacris,
facit hac Ordinatio Ecclesiastica general. 13. S. Damit auch vermbge
göttlich. Befehls und Ordnung der Sabbath heiligtet/ und die
Zeit von dem Gebir göttlichen Wortes nicht abgezogen werden/
sollen die Hochzeiten nicht auf den Sonn/ oder andern Freytagen/
sondern auf den Werk- Tagen in der Wochen/ oder ea es eutig
bedencken oder Utsich/ darum es schädlich verfallen solte/ unge-
acht d. desselben/ weder nicht auf dem Sonntag/ oder andern heiligen
Tagen/ denn nach der Vesper und gehaltenen Cath. Chismo angefan-
gen und vollbracht werden. Observantia cujusvis loci in Ecclesia
sticis attendenda est, arg. cap. ad apostolicam 42. in fin. X. de Simon.
Lambertus, quest. 7. princip. art. 2. n. 5. Apud JUDÆOS sapissime
Sabb-

Sabbatho nuptiæ celebrantur, ut eo felicior sit concubitus, & majore Sabbathum honore afficiatur. Inde, qui ea nocte concipiuntur, ut plurimum in præclaram adoleſcunt in dõlem, & in Sapientum discipulos evadunt, in primis si bonæ & puræ interveniant cogitationes, nec tam coitus voluptas quam sacro sancti Sebbathiculus & honor spectetur. Sabbathum enim illis voluptas appellatur, & esse debet, unde & sapientissimis Rabbinis placuit, & Sabbatho honorificum statuerunt, ut singuli mariti, præsertim vero Sapientum discipuli & excellentes Rabbini hac Sabbathi nocte plusquam cæteris temporibus uxorum suarum arva conferant. Quapropter ut stimulos sibi addant, & viros se esse meminerint, aliis ante Sabbathum vesci solent. Buxtorff. *Synag. Jud. cap. 15.*

Th. IX. Ad locum copulationi destinatum habitu seu vestimentis pro conditione personarum sponsi ornatiores venire solent. Vid. D. Hildebrand. *de nupt. veter. add. Christ. Tertullian. lib. de velandis virginibus cap. 17.* Et quoniam vestimentorum gradus in Republica recepti; & pro diversitate dignitatum distincti, ut tot exstant ordinationes vestituum, Kleider Ordnungen; hinc decentior vestitus nobiliori assignandus, quam plebejis, Perez. *in Comment. C. de vestib. holofer. n. 12.* magnos magna decent, l. 4 ff. de recept. arbit. & coërcendi sunt cives legibus vestiariis, ut quisque suæ conditionis memor vivat. Heic quæ. *An mulier post copulam Sacerdotalem, cujus sponsus ante thalami ingressum v. g. apoplexia tactus, vel alio infortunio peremptus sit, iterum sponsa facta coronam gestare possit. Affirm.* quia gestationis coronæ participes sunt omnes virgines, cujuscunque sint status & conditionis, Daniel Moller *Semestr. lib. 3. semestr. 23 num. 5.* Neuenhan *de jure viduit membr. 1. sect. 1. lit. a.* fecus est, si thorum conjugalem fuerit ingressa, licet commercium carnale non intervenerit. Carpvov. *in Juriapr. for. p. 3. c. 19. def. 11. n. 7.* Ubi respons. Scab. Lipsiens. Ob nun allberit in ßffentlichen Kirchenversammlung die Prieſterliche Copulation verrichtet und er vier Tage vor seinem Tod ehelichen getrauet worden. Da er aber dennoch mit euch nicht bezeugen noch das Brautbette / allermaßen solches zu Eochsenrecht indigtigt beschritten hätte. So hätte ihr euch auch derjenigen / so sonst dem überlebenden Ehegatten aus des Verstorbenen Gütern gebührt nicht anzumessen; hingegen aber wäret ihr einer Jungfrauen gleich euch zu kleiden / und einen Kranz zu tra-

zu tragen wohl befugit. Nec non ea, que ob coeundi impotentiam fuit separata, prohibetur coronam gestare, D. Schwendendörffer *disp. de privilegiis virgin. c. 6. Num autem sponsa, olim a quodam vi suprata, neque gravida exinde facta, possit corona incedere? Neg. can. si Paulus 32. q. 5. Corona enim est adjunctum virginitatis corporis. Zahn. *tr. de mendac. lib. 2. c. 75. n. 1.* quæ citra consensum etiam admittitur *can. illa autem 32. qu. 5.* & licet animi virginitatem adhuc possideat, illam tamen perdidit. Cui sententiæ adsentiant Carpz. *lib. 5. respons. 114.* & *pract. crim. p. 2. q. 75. n. 80.* & *seqq.* Dn. Præses *Dissert. de penitent. Ecclesiast. cap. 3. n. 43.* Dissentiant Matth. Berlich. *part. 5. conc. 41. n. 67.* Francisc. Pfeil, *cent. 2. conf. 147.* Neque obstat, quod mulier, quæ contra voluntatem suam vim passa est, nullam poenam mereatur *l. 13. §. 7. ff. ad l. jul. de adult.**

Th. X. Minister Ecclesiæ solet sermonem, vel solennem vel succisum ad Auditores habere, atque novos sponfos de fidelitate servanda monere, conjugii que onera & commoda ex sacro Codice explanare. Hodie in quibusdam Ecclesiis nostris usitatum est, ut in ipso benedictionis Sacerdotalis actu Neonymphi tradant annulos Pastoribus, qui ea de causa porrigit librum, ex quo verba solemnia præleguntur, ut super ipso ponantur; tunc iste annulum, quem sponsa obtulit sponso & quem sponsus sponse tradit, sicque invicem commutat, Dn. Præses in *hypomn. de Annulo Pronubo th. 27.* notat: Scotos in confessione sua anno 1638. Libro Liturgico, quem Rex Angliæ Carolus I. & Parlamentum anno 1621. confirmaverant, plane contraxisse, propterea quod præter multa alia in eo concessus etiam esset Annulus Conubialis inter Neonymphos, quem inter Ceremonias superstitiosas & simul Idololatrias numerarent, D. Hülfeman. in *Calvinianism. irreconciliabil. th. 14.* Verum ritum circa annulum, qui in facie Ecclesiæ datur, Idololatriam sapere non statuentum est, neque enim crassa est, quod Idolis serviat, nec in *de- lo hæc xia* consistit, ut Deus aliter colatur, quam præcepit, neque in nuda creatura posita est. Ceremoniam hanc externam Ecclesia primæva ita pie & libere amplexa est, ut ordinem potius ac decorum juvare ac promovere studuerit. Cum itaque neque in sacra Scriptura actus iste dandi signum in conspectu Ecclesiæ sit prohibitus, neque etiam præceptus, pro *Remedia* seu indifferenti, quam *Adiaphoron* vocant, habendus erit. Voluit pia antiquitas, ut Conjuges

juges meminerint, fidem coram DEO tam religioſe datam, ſancte etiam eſſe ſervandam, cujus promiſſi teſtis perpetuus ſit annulus. Neq; etiam ſpectatoribus recte inſtitutis an cultum Idololatricum, anſam præbet; Sin autem impius annulum iſtum, tanquam Idololatriæ inſtrumentum habiturus ſis, nihil obſtat, quo minus & orthodoxis eodem uti liceat: omnia quippe mundis munda, nemini- que quicquam immundum, niſi qui pro immundo iudicat. *Rom. 14. v. 14.* Sic ex adverſo piaculum aut caſus conſcientiæ haud foret, ne- que Paſtor alicujus loci ſponſum aut ſponſam coram altari ligare dubitabit ſi Neonymphi ob extremam forſitan paupertatem annu- los invicem tradere non valeant; Arrha enim de honeſtate eſt, non de neceſſitate, *c. noſtrates 30. queſt. 5. Dn. Præſes d. l. theſ. 7.*

Th. XI. Benedicens actum hunc verbis *Genef. 1. v. 28. Creſci- re & multiplicamini, ſed & fructibar und mehret euch und ſillet die Erde*, ſolet perficere; *Num etiam in copulatione Senum hæc addi poſ- ſint?* Affirm D. Andr. Keſlerus in *Theolog. Caſuum Conſcientiæ cap. 43.* quemadmodum enim verba: *cum dolore paries*, non propterea in conſecratione proferuntur, quaſi omnes uxores non debeant non parere, ſed ut indicetur id, quod Deus *u plurimum* impoſuerit conjugio, ſic & verba: *creſcite &c.* eum in finem non adduntur, quaſi *neceſſario* ad Conjuges applicanda, ſed quod ordinationis di- vine in genere fiat recordatio, Diſſentit D. Finckius in *queſt. Illuſtr. ſect. 2. q. 121.*

Th. XII. In nonnullis Imperii locis de conſuetudine obſer- vari ſolet, ut liberi, qui ex concubina ſunt nati, poſtmodum vero Parentes matrimonium legitime conſummaripetant, matri in ipſa copula ſacerdotali, quam maxime adſent. eamque veſtituteneant, recte Georg. Schulz in *not. ad S. ſin. Inſtit. de nupt. lit. K.* Unde etiam lieberi legitumati vocantur *Wandhel Kinder*, Dn. Hahn. in *not. ad Weſenb. lit. de his. qui ſunt ſui vel alieni jur. n. 2.* D. Lauterbach. *Diſ- ſert. de Legitimat. per ſubſequeus matrimonium* *ib. 25.*

Th. XIII. In matrimonio *ad Morganaticam* contracto, ubi inæquales perſonæ conjunguntur, de ſponſata ſiniſtra mariti Illu- ſtris manu in nonnullis locis ſolet copulari; qua ſolemnitate & porrectione ſiniſtræ nihil aliud denotatur, quam quod aſſumpta, conjux dignitatis & honoris mariti non fiat particeps D. Myler. in *Galatog. c. 6. n. 13.*

Th. XIV. Circa copulationes MAGNATUM & illud ob-
servatur; non semper Principem in persona cum sponsa copulari,
sed per alium, puta Legatum ad hoc missum qui Principem repræ-
sentet, benedictionem Sacerdotalem peragi, thorumque conjugum
ingredienti sponsam ad latus poni, fictoque concubitu matri-
monium quasi consummari; cuius rationem Cypræus de *Sponsa-
lib. c. 9. §. 14. & 15.* hanc ponit, ut contractus hic matrimonialis
firmiori nitatur obligatione, & pactio non solum de sponsalibus,
sed ipsa jam traditio facta appareat.

Th. XV. Matrimonio per divortium soluto, permittitur
quandoque, certis intervenientibus circumstantiis parti nocenti
novum inire conjugium, ex Consistorialium dispensatione, D.
Gerhard. in *loco de Conjug. §. 622.* Bidenbach. de *caus. matrim. fol.*
84. ita tamen ut domicilium mutet, & nuptiæ absque pompa cele-
brentur, Carpz. *Jurispr. Consistor. lib. 2. def. 191. n. 11. & lib. 3. def. 11.*
n. 12. ita Consistorium Lipsiense ad Superint. W. d. 8. Nov. 1676.
rescripsit. PP. *Ihr wollet ermeltes Weib vor euch bescheiden / der-
selben ihren Sündenfall zu Gemüthe führen / Sie zu wahrer Re-
und Buße anermahnen / und daß Sie sich durch den begangenen
Ehebruch des heiligen Ehestandes unwürdig gemacht ihr vorstel-
len / Sie auch von ihren Vornehmen ab und dahin weisen / daß
Sie / den fleischlichen Begierden durch inbrünstiges Gebet und
Fasten st. uren / und sich eines einsamen Menschen und züchtigen Le-
bens und Wandels befleißigen soll ; dasern Sie aber euer beweg-
lichen Zuredens ungeachtet ohne Verletzung ihres Gewissens auf-
ser dem Ehestande nicht leben könte / so können wir gestalten Sa-
chen nach geschehen lassen / daß Sie sich anderwelt / jedoch gegen
Erlegung 30. Thaler zu milden Sachen / gebühlich verehlichen /
die Trauung aber ohne alles Gepränge geschehen möge.*

Th. XVI. Viduus vel vidua, si brevi post mortem defuncti
conjugis ad consummandas nuptias ex dispensatione Magistra-
tus Ecclesiastici & causas admittantur, copulatio absque sollemni-
tate & ceremoniis publicis fiat, ita censente Erasmo Sancerio apud
Wedekinn. *consil. Theol. p. 3. lib. 2. de Sponsalib. sect. 1. n. 14.*

Thi XVII. Silentio non prætereundum est, Pastori pro copu-
latione dari Honorarium. Quod in casu, ubi defuncti heredes
gaudent beneficio anni gratiæ, uti aliis accedentibus, scilicet

nummis confessionariis, vel pro baptisate datis & ceteris ad he-
redes pertinet; Nisi aliud consuetudine sit intro ductum D. Stryk
diss. de Anno Gratia cap. 5. n. 5. & seqq. Si copulatio ex dispensatione
Consistorii a Paracho alterius Dioeceseos fit, Pastori ejus loci debi-
tum exsolvendum est, ne Parochus loci suis defraudetur redivibus
D. Carpz. *lib. 2. Jurispr. Consistor. def. 148.* ubi præjudicium habet.

Th. XVIII. ABYSSINI, prout Francus Alvarez oculatus
testis refert, in atrio domus primo lectum adstruunt, in eoque
sponsus & sponsa una assident, tam accedentes tres Sacerdotes alta
voce acclamant: Alleluja aliasque quasdam cantiunculas conci-
nentes lectum coeunt tribus vicibus. Post hæc utrique cinnam ex
eadem parte capitis abscindunt, abscissum mulso lavant, lavatum-
que Sponsæ quidem in Sponsi, hujus vicissim in illius caput ea par-
te, qua rasum ante fuit, reponunt, atque lustrali aqua conspergunt.
Abhinc gaudiis indulgent nuptialibus, quæ in seramus quæ noctem
protrahunt, ac tandem ne nymphos domum comitantur. Vidit
quoque citatus Autor *Abuna Marco* ipsorum Patriarcham aliis be-
nedictionem contulisse hunc in modum: Ante ostium templi lectus
sternebatur, cui insidebant una Neonymphi: hos circumambiens
Patriarcha cum crucibus aethuribulo fumantem ox Sponsum acce-
dens superimposita capiti manu hortabatur, ut præcepta Dei in E-
vangelio data servet, memorque sit, illum cum Sponsa abhinc non
duo, sed unum corpus carnemque esse idque propter vivam con-
cordes; his dictis commorabatur apud ipsos ad finitæ usque sacra,
tum & sacram synaxin impertiebat & benedictionem.

Th. XIX. RUSSI vero, uti Olearius testatur in *Itinerario Mo-
scov. Persico l. 3. c. 8.* & quidem in primis Principes ac Bojari his
utuntur ceremoniis: Sponsus sera vespera una cum cognatis suis
procedit ad domum Sponsæ, agmen ducit *Popen* seu Sacerdos in-
sidens equo; ingredientibus amice acceptantur a cognatis Sponsæ,
& aliis interjectis colloquiis, tandem ut mensæ assideant, in vitan-
tur. Sponso ultima vice locum supremum occupanti adducitur
obnubata Sponsa; & proxima ad ipsius latus collocatur: mutuus
tamen conspectus inhihetur tantisper holoserico, quod duo pueri
inter capedinis loco interpositum tenent. Interea pedis qua
Sponsæ comas illius pectit, inque duas separat ligulas & coronam
capiti imponit. Idem Sponsi famula Sponsum pectit, quibus ira

factis muliercula scamna ascendentes varios miscent concinen-
tes jocos, posthac adolescentes duo pragnandem feretro imposi-
tum caesum panesque aliquot adferunt, quibus tum ferentibus
tum caeso & panibus benedictionem impertit *Pope*. Post multas
alias ceremonias tandem Sponsa trahæ imposita obnubata ad
templum ducitur, hanc sequitur Spousus cum cognatis & Popen,
qui in templo Sponsi dextram, Sponsæ vero sinistram ambabus
suis comprehendens quærit: Num se invicem in Conjuges &
coneros adjutorium cupiant: Dato responso in gyrum circum-
ducit eos præcinens *Psal. 128.* cumque cantando sequuntur *Neo-*
nymphi; finito egregio illo choreo coronas imponit ipsorum ca-
pitibus & dicit: *Crescite & multiplicamini.* Dehinc, quos *Deus con-*
junxit, homo ne separet. Posthac exhibetur *Pope* vitrum viro ru-
bro repletum, hoc ipse epotat atque noyis conjugibus ter epotand-
um trahit, Ultimo Sponsus illud in terram projiciens frangit
eique ambo insultantes acclamant: Sic pereant, qui conjugium
nostrum dirimere aut movere rixas satagunt.

Th. XX ARMENII, quod itidem ipse *Olearius* vidit, sin-
gulari pompa ad templum procedunt; novi conjuges vero altare
accedunt, super quos textus sacros legit, & benedictionem sub-
jungit Sacerdos. Inde manus invicem dant, ac capita ad se in vi-
cem reclinant, ita tamen, ut Sponsi caput superemineat caput
Sponsæ, super utroque crux lignea levatur, sub qua copulantur.
In eodem corporis situ jurant, se in quavis calamitate sibi invi-
cem fidos mansuros, atque tum demum Sacerdos sacram Syna-
xin administrat, & utrique dimidiam partem hostiæ (ut dicunt)
vino prius immerfam porrigit. Ex quibus constare potest, ritum
copulæ Sacerdotalis in omni Ecclesia observari, vid. D. Hilde-
brand. *d. Nupt. vet. Christian.*

Th. XXI. LAPPUS omni barbarie alios nobilitatos, vide-
mus perquam caute & superfluis ferme ceremoniis Sponsalia pri-
us ambire, tum ipsas nuptias ita ut in magna frequentia cognato-
rum & affinium publicam benedictionem Sacerdotalem acci-
pant: & tanti præterea æstimatur in æde sacra eam suscipere, ut
magna molestaque metiri id propter itinera nulli trepident; de
quibus omnibus videri potest *Schefferi Lapponia cap. 25. p. 331. seq.*

Th. XXII. *Olim* erat solennis deductio Sponsæ, quæ tripli-
citer

citer facta est, vel in *Hortos*, vel in *Domum*, vel etiam in *Cubiculum* Meier in *Colleg. Argentor. tit. de rit. nupt. th. 25. Hodie* deductionis iste ritus ab usu recessit. In personarum Illustrium atque Nobilium nuptiis pristinae deductionis reliquiae occurrunt quas vocant, *die Helmsführung/Renneman*, in *Jurispr. Roman. German. de jur. person. disp. 41. th. 52. Wehner. in observ. pract. sub verb. Helmsführung*. Quanta pompa Sacratissimi Imperatoris nostri LEOPOLDI Solennitates Nuptiales Imperiales cum *Margareta* Hispanica anno 1666. peractae fuerint, lege sis D. *Fritsch. tr. de Augusta in fine p. 79.* quae omnia compilasse opus haud erit. Miserat Invidiosissimus Princeps Ducem de Medina de la Torres in Hispaniam, cui loco ipsius Augustam tunc temporis Sponsam d. 15. 25. April. praedicti anni ficto conjugio copulatam transduxit Viennam Diar. Europae *continuat. 14. p. 283.* Et hoc obiter notandum: Apud nonnullos, introductum esse, ut Magistratui iudicetur veniaque petatur, si Sponsa deducitur, D. *Rhenius Dissert. de Virginib. cap. 5. §. 15.*

Th. XXIII. Hodie ritu benedictionis peracto *Convivium* solet celebrari, cujus celebratio non est in honesta, ut sacris literis prohibita, uti legimus de nuptiis Jacobi *Genes. 24. Samsonis Jud. 14.* Deinde in *Cana Galilaeae* celebratis *Job. 2. D. Pregizer Disp. polit. de societ. nuptial. th. 35.* modo heluationibus praecavatur, nec innox trahatur in diem, nec dies in noctem, vid. *Elect. Moguntin. Erneuerter Kirchen-Ordnung c. 10. §. es sollen auch/ verb. daß teerman im Winter umb 9. Uhr: im Sommer umb 10. Uhr nach Hause gehe. Queritur, Num liceat honeste choreas ducere? Equidem apud multos chorearum male audiuntur, ita ut chorea sit circulus, cujus centrum est Diabolus, add. *Franc. Joh. Paul. im Schimpf u. Ernst/ tit. von Tancien c. 337.* Verum abusus separandus est ab usu. Nocturnas & impudicas saltationes esse illicitas, & jam dudum etiam in LL. XII. Tab. prohibitis, vid. *Crus. de Nocte c. 9. n. 11.* Modice vero ac liberales hant suat improbandae vid. *Osiander in tract. de Sabbath p. 277. qu. 4.* Tempore tamen publici lusus ab iis est abstinendum, & transgressores mandati non sunt exempti a coercitione, quae in poenae casu non determinatae est arbitraria *arg. l. 4. ff. de jurisdic. omn. judic. Carpvov, lib. 2. Jurispr. Confessor. tit. 8. def. 157.**

Th. XXIV. Post sacram hanc copulam Sponsi in Veteri Ecclesia

clesia, in honorem benedictionis nocte prima ab actu conjugali abstinerunt, imo per biduum, sepe triduum recens copulatos non concumbere, sed vacere precibus oportuit, Concil. Gartag. IV. can. 13. forsan exemplo junioris Tobie, Saram sponsam in thalamo compellantis. Sara surge, deprecemur Deum hodie, cras & perendie, quia his tribus noctibus Deo conjungemur. Nocte autem tertia transacta in nostro erimus conjugio. Filii quippe sanctorum sumus, nec deceat nos conjugii, sicut gentes, quae Deum ignorant, Tob. 8. 4. D. Hildebrand. de Nupt. veter. Christian. ubi tamen ait: An hic de abstinentia primae, secundae ac tertiae noctis canon ab omnibus & singulis in V. E. sit observatus, equidem non juraverim.

SECTIO V.
DE
FINIS.

SUMMARIA.

- I. Finis hujus benedictionis est, ut omnia decenter & ordine fiant. Hierologia tanquam ceremonia Christiana consummat matrimonium
- II. Ut individua ista sponforum publice pateat. III. Queritur, an absque benedict. Sacerdot. liceat concumbere sponfis, & si conubissent ante benedictionem, an penam mereantur? IV. Num sponfis, si ante benedictionem Sacerdotalem concubant, penitentia Ecclesiastica, die Kirchen-Busse imponenda sit? V. Si sponsus sponsam ante benedictionem Sacerdotalem impregnasset, num sit ab officio excludendus? VI. Juxta ex officio desponsatos ad consummationem matrimonii potest adigere. VII. Dantur & aliae causae, ob quas benedict. Sacerdotalem, introducta sit. Veteres praestigii Daemonum & rebus malevolorum occurrere voluerunt Et cum Ethnici agmina Deorum in nuptiis invocarint, quare non Christiani verum Deum prece in Nuptiis, copula instituta, adorent?

Th. I.

FINIS hujus benedictionis est, ut omnia decenter & ordine fiant 1. Cor. 14. vers. 40. Licet enim Sponsalia ad matrimonii substantiam necessaria non sint, & sponsa statim in domum deduci possit, Novell. 74. c. 5. l. 9. ff. de Sponsal. ibi: si vero sponsalia non praecesserint ibique Colleg. Argentorati, ibes. 1. eod. exem.

exemplo est Alexander M. qui a primo statim aspectu omnibus omissis Sponsalium ambagibus & procrastinationibus inter ipsas fumantes convivii patinas sibi virginem *Roxanen* matrimonio junxit, Curtius *lib. 8. histor. cap. 4.* Ob honestatem tamen & reverentiam matrimonii, ne instar pecudum prorucere in amplexus honestæ personæ videantur, Sponsalia, ut omnia ex plena delideratione procedant, & ut animi contrahentium præparentur, & inducantur, nec affectus præcipitentur, præcedere solent; Sic Hierologia, tanquam Ceremonia Christiana consummat matrimonium.

Th. II. Benedictione rituali intenditur quoque & hoc, ut individua ista Conjunctio Sponsorum publice pateat. quod utile sane est, cum Reipublicæ interfit scire, quinam quibuscum coeant, D. Pregizer *d.l. thes. 33.* & Heig. *lib. 2. quest. 22. n. 6.* Arnisaus *de jure connubior. part. 3. sect. 12. n. 7.*

Th. III. Quæritur an absque benedictione Sacerdotis liceat concumbere sponsis; Et si concubissent ante benedictionem, penam mereantur. Georg. Beatus *de matrimonio part. 1. tit. 10.* refert: Lipsienses anno 1548. pronunciaſſe quod non, eo scilicet casu ubi quidam requisivisset, ut sibi sponsam in ædibus privatis in matrimonium daret, & Pastor recusasset illi dare nuptiam, per injuriam tempestatis pluvialis, petens ut ingrederentur templum, quod ibi petitioni esset gratificaturus, & fructurus suo officio; hoc contempto, sponsam & sponsum subito Cognatorum congregatione facta postridie copulari permiserunt &c. quoniam autem non nomine recusaverint, sed requisiverint Sacerdotem, & ipso venire recusante, nihilominus postridie Sacerdotis benedictionem & copulationem petierint & impetraverint, absoluti a poena sunt; Aliis tamen ponderatis circumstantiis ab omni poena non esse immunes sponſos, vid. *thes. 5. hujus section.*

Th. IV. Quæritur? Num sponsis, si ante benedictionem Sacerdotalem concubant, penitentia Ecclesiastica, de *R. K. rhen. Bussel* imponenda sit? quam quaestionem haud ita pridem Negative resolvit Dn. Praeses in *dissertat. de penitent. Ecclesiast. Cap. 4. n. 76.* & in favorem matrimonii remittendam esse poenam istam Ecclesiasticam tradit Carpz. *Jurispr. Eccles. lib. 3. tit. 7. def. 88.* ne statim ab initio hoc durius reddatur Conjugibus, quam adhuc contrahendi,

di, ne impediatur, quin potius propter remissionem factam eo citius consummatur; imo considerandum, quod contractis nuptiis culpa omnis tollatur ac macula cesset; & ita ad Senatum Hallensem anno 1641. respondisse Dnn. Consistoriales Lipsienses refert Dn. Præf. *cit. loc.* ubi etiam dissentientes allegat.

Th. VI. SI SPONSUS SPONSAM ANTE BENEDICTI-
NEM SACERDOTALEM IMPRÆGNASSET, NUM SIT AB
OPIFICIO EXCLUDENDUS? *Negat.* David. Mevius *part. 3. dec. 39.* Est quidem ab eo tempore quo Ecclesia Sacerdotalem copulationem honestatis gratia necessariam fecit, præmaturus Sponsatorum concubitus in crimine, nec impunis; peccatur enim in legem Ecclesie & honestatem cum scandalo quodam publico: at nimis gravis & iniqua futura est poena, si quis ideo ab opificio excludatur quod in familia quædam species est, & a victus facultate remotio, non minus gravis, quam si homo enecaretur *arg. l. neca- re 4. ff. de agnoscend. & aliend. lib.* quando si ab alio, & non a se imprægnatam ducit, opificii incapax non cencetur Carpozov. *respons. Elect. 99. per tot. part. 6.* quo jure ab eo removendus, qui cum sponsa jam sua, quæ uxoris instar erat, concubuit? Hoc multo minus criminis aut turpitudinis habere certum est; cum matrimonium majora longe vitia purget. *tant. X. qui filii sint legit. Gail. lib. 2. observ. 141. n. 2.* qui non etiam efficiet, ut honor ejus condonetur, ne infamis & inops fiat, qui sponsam nimium amavit, verba sunt laudati Mevii *d. l.* ubi ita in Tribunali Wismatiensi responsum fuisse refert; Et hoc non solum valere in Collegiis Opificum, sed etiam in aliis dignitatibus & beneficiis, ut iis sponsus, ob id, quod sponsam carnaliter ante benedictionem Sacerdotalem cognoverit, tanquam levi macula notatus minime privandus sit, Facultas Juridica Witebergensis anno 1642. respondit: Eodemque anno Dnn. Consistoriales & Ecclesiastici Consilarii Svelferbidi & Facultas Juridica Helmstädiensis in eadem causa, referente D. Richter. *de successiõ. ab intestat. sect. 1. membr. 3. n. 15. & seqq.* ubi etiam contrarium responsum fuisse memorat.

Th. VI. Quotiam honestum est, desponsatos rite copulari, & obligatio ex consensu conjugali promissa operatur ad consummandum, die Ehetliche Zusagung durch Priestertliche Copulation zu consummieren und zu vollenzihen D. Hahn *ad Wesenbec. de vii. nupt.*

nupt. n. 5. Iudex ex officio eos ad consummationem matrimonii potest adigere, iisque mandare, ubi implementum voti per copulam Sacerdotalem remorantur Carpz. *Jurispr. Consistor. part. 2. def. 132.* etsi nulla pars contrahentium petierit; D. Mevius *part. 6. decis. 61.* qui dicit, quod ita Jadicis officio incumbat, quia interest tum Reipublicæ, ubi tenetur officium impertiri etiam non imploratus, Joh. Baptist. Afio. *de execut. S. 3. cap. 16. 58. 254. seqq.* tum Ecclesiæ (cujus idem favor est, qui Reipublicæ, quæ est vel ut spiritalis Respublica) cujus gratia, quo in ea omnia decenter & honeste agantur, per Magistratum omni ope atque studio curandum, ut scandala præcaveantur, Felin. *in c. 1. n. 7. nequis duc. quam per adult.* queis sine nunquam est protractio consummationis nuptiarum Carpz. *Jurispr. Consistor. part. 2. def. 132. n. 9.* quippe tempus quod est inter vetum nuptiale & ejus consummationem est spatium, quod vocat insidias Diaboli, calumniis hominum, dissidiis desponsatorum, rumoribus & diffamationibus vulgi, ex quibus, tanquam seaturigine malorum, non possunt non existere diligenter cavenda: Invitus quidem nemo sponsalia contrahere cogitur, ad contracta tamen per Conjugium consummare cogendus est. *5. C. de O. & A.* non tantum postulante Contrahentium parte altera, sed etiam Magistratu, cui aliquod jus est ad cogendam ex illo voto Mevius *d. l.* ubi elegans habet Decretum in Tribunali Wismaricensi anno 1658. prolatum. Hoc certum est, Sponsalia legitimo modo contracta contrario dissensu sine justa causa dissolvenda non esse, Befold. *consil. 244. n. 13.* Carpz. *part. 4. consil. 20. def. 10.* D. Richter *dec. 8. n. 1.* Cui Argentoratenses *vol. 1. consil. 40. n. 46.* imo brachio seculari puto captis pignoribus, carcercibus ad hoc compellenda pars matrimonium consummare recusans, Berlich. *decis. 69. n. 3.* Cypræus *de jur. connubior. cap. 11. §. 2.* Bidenbach. *tr. de caus. matrim. cap. 2. quest. ult. p. 27.* notabilem casum refert, de quodam Sponso, qui ex carcere ad templum, ut matrimonium coram Ecclesia publice confirmaretur, fuit deductus, & ex templo in carcerem reductus, ibique detentus aliquandiu, tandem nuptias confirmavit, Befold. *consil. 244. n. 6.*

Th. VII. Dari & alias causas, ob quas benedictio Sacerdotalis introducta sit, vide sis apud D. Hildebrand. *de nupt. veter. Christian.* scil. *Veteres clandestinis nuptiis*, h, e. ut Tertullianus loquitur.

quitur: Nuptiis apud Ecclesiam non professis ob stare voluerunt ut præstigijs Dæmonum & technis malevolorum, qui Satanz in-
stinctu Nuptias rident, cavilantur, libidini tribuunt, novos Con-
juges nequiter fascinant, &c. occurrerent. Et ne Christiani in
Nuptiis contrahendis pejores Ethnicis viderentur: hi enim Nup-
tias suas Diis variis consecrarunt. Jovem *Gamelium* Junonem
Pronubum, Deum *Demi ducum* invocarunt. Cum itaque hi agmi-
na Deorum in nuptiis adhibuerint, quare non Christiani verum
atque unicum Deum, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum prece
in Nuptiis, copula instituta, adorarent? Paul. Cypræ *de jure conu-
bior. cap. 9. §. 15.* adde præmium hujus dissertationis.

SECTIO VI. DE EFFECTU.

SUMMARIA.

- I. Effectus copulationis Sacerd. est, quod Matrimonium sit Christianum & benedictum, & nupte contracte sine Solemner. II. Matrimonium in gradibus alias de jure prohibitis convalidatur Hierologia, exemplum. III. Si quis bina Sponsalia de presenti contraxisset, priora sunt preferenda etiam si concubitus accesserit; Sin autem posteriora spons. per benedictionem Sacerdotalem jam sint consummata, equior est sententia, priora non preferri, ad evitandum scandalum. Asertur præjudicium. IV. Si liberi absque consensu Parentum fidem matrimonii dederint, atque in seipsis per Ministrum Ecclesie copulati sint, matrimonium non retractatur. Natabilis refertur casus. V. Si invitii copulantur a Ministr. Ecclesie, matrimonio per copulam Sacerdotalem sic contructo, Sponsa deflorata jure quasi postliminii pristinam consequitur existimationem, macula per matrimonium purgata. VI. Contractum cum Infideli matrimonium benedictione consummatum ob solam infidelitatem dissolvit non debet. VII. Liberi ante Sponsalia nati, si postmodum Parentes per Ministr. Eccles. copulentur, non aliter ac alii in justo matrimonio nati habentur ac succedunt; adeo ut hisce legitimatistamquam vere legitimis testimonia natalitia dari debeant. Præjudicium. VIII. Sponsa ante benedict. Sacerdot. non gaudet privilegio & honore Sponsi,*

Sponsi, postquam vero accessit Hierologia, uxor gaudet privilegiis mariti. Serenissima Augusta omnium Regum & Principum uxores honoris ac dignitatis lumine merito superat. IX. Non solum Augusta. e. Imperatoris Uxor. sed etiam aliorum Principum, Comitum, uxores eadem privilegia ratione dignitatis illustres habent. Princeps aut Comes si duxerit nobilem virginem, hac post copulationem titulis gaudet mariti. X. Jajam dicta locum habent, nisi matrimonium inter viros illustres & Magnates cum plebeja sit contractum, ea lege ac pacto, ut ne ipsa, nec liberi ejus amplius habeant de bonis patris, quam dixerit tempore Sponsaliorum. quod Conjugium honestum ac legitimum est. XI. Persona desponsata post copulationem demum Sacerdotalem gaudent honorum Communione. Quamvis alter Conjugum ditissimus sit, & ab altero nihil illatum. Alii hoc in Sponsis locum habere volunt. In hoc negotio consuetudines quarumvis locorum inspiciendae sunt. De Jure Saxónico Hierologianon sufficit ad consequendum id, quod superstiti ex statuto pactiis dotalibus debetur, sed insuper requiritur Consensio Thorionjugalis. Prajudictum. XII. Jure Saxónico a tempore Copulationis Sacerdotalis incipit privilegium tacita hypothece, ac jus praedationis mulieri competens, ratione dotis, neque consensio thalami requiritur. Sponsa de presenti, quae praevenerit numerare dotem fruatur eodem jure. XIII. Post benedictionem Sacerdotalem Conjug propter indissolubilem vitae consuetudinem tenetur Conjugem ob gravius crimen deportatum sequi. XIV. In dolosos Bigamos poena Capitis est constituta in O. Crim. Carol. V. artic. 121. Quae locum habet, quando quis duas uxores per Sacerdotalem benedictionem dolose sibi copulari fecit, & utramque carnaliter cognovit.

Th. I.

EFFECTUS copulationis Sacerdotalis est, quod Matrimonium sit Christianum & benedictum D. Mog. ad cap. 2. X. de sponsal. cap. 1. ib. 7. & nuptiae contractae testato seu publice coram Ecclesia reiteratae efficiantur SOLEMNES, Bachov. in not. ad Wesenb. de rit. nupt. n. 2. verb. aut publica sunt.

Th. II. Matrimonium in gradibus alias de jure prohibitis invalidatur Hierologia. Sic in nonnullis locis prohibitum est, ne Consobrini sub poenaelegationis absque Principis dispensatio-

F 2

ne

ne matrimonium ineant, uti in *Haltia Constitut. Special. tit. Von den Ehen in Ehe. Sachen verbotenen und zugelassenen gradibus der Bluts, Verwandnis und Schwägerschaft. §. Was ic.* Sin autem de facto id factum, ac benedictio Sacerdotalis accesserit, non rescinditur; quoniam de matrimonio contrahendo quidem potest dispensari, non autem de matrimonio jam contracto iterum dissolvendo; nemo enim *regulariter* potest dissolvere matrimonium copula consummata *cap. ex publico 7. de conv. conj. Barboz p. 2. rubr. n. 13. §. 15. ff. solut. matr. Kizelius in synops. matr. c. 3. theor. 14. lit. d.*

Th. III. si quis bina sponsalia de presenti contraxisset, supra dictum est, priora esse preferenda; cui hoc addimus, etiam si ad posteriora concubitus accesserit, nihil tamen minus priora subsistere, propterea enim ista majoris roboris aut firmitatis non sunt, quam hæc, cum non concubitus, sed consensus faciat nuptias *l. 20. ff. de Reg. Jur. l. ult. C. de repud. modo primus Sponsus vel Sponsa talem admittere velit. c. 1. c. ult. de sponsal. duor.* Sin autem posteriora Sponsalia per benedictionem Sacerdotalem jam sint consummata, æquior est sententia, priora non preferri, ad evitandum scandalum; Pontificium in contrariam sententiam inclinantium autoritas tanta esse nequit, ut scandalo fenestra aperiat, *Cypræus de sponsal. c. 10. §. 25. Carpz. lib. 2. Jurispr. Consistor. def. 66.* accedit ratio civilis, si quis rem unam duobus in solidum vendiderit, & posteriori tradiderit, rata habetur emptio cum posteriori inita, *per l. quoties C. d. rei vindicat.* in matrimoniis enim, inquit *Cypræus c. l. idem* jus servandum esse, rationis est, aut is, qui uxorem sibi desponsatam & traditam accipit & possidet, potior sit illo, cui ea tantum promissa, cum copula in ducat possessionem matrimonii; vid. omnino *D. Gerhard de conjugio §. 534.* & ita *Supremum Consistorium Dresdense* mense *Majo* anni 1674. in casu, ubi quis foeminam stupraverat, eique sibi quod a matris juramento a Consistorio ipsi in junctoprobaverat si idem dederat matrimonii, & durante actione ab impregnata mora contra inhibitionem Judicis cum altera Conjugium inierat, illudque mediante copula Sacerdotali & carnali consummaverat, respondit: *Das es geschehen Sachen nach beyder zwischen Beklagten und Intervenientin (illa, qua cum posteriora sponsalia hierologia fuerant consummata) vermittelst Priestertlicher Copulation und*
folgte

folgeter Ehelichen Beywohnung hochgehrte Ehe billig zulassen; Es
ist aber Beklagte Klägerin (in pragnata, cui prius promiserat ma-
trimonium) vor die zugefügte Schwangerung/die ihr nach Geles-
enheit dieses Falls an ihren Ehrennachtheil/gebührenden Ab-
trag zu thun zu schuldig. Magnif. D. Struve in *dissertat. de jure divor-
tii cap. 7. thes.* 27. Dissentit Berlich *p. 4. concl.* 28. Jacob Thoming.
consil. 52. Conrad. Mauser. *ad iii. de nupt. ad princ.* Mod. Pistor. *con-
sil.* 42. Schurff. *cent. 1. consil.* 17. B. Luther. *de caus. matrim.*

Th. IV. A Liberis Parentum consensum in nuptiis necessa-
rio adhibendum esse tam Jure Naturæ, Divina, quam Civilia & Ca-
nonica volunt, jubent; Attamen non retractatur matrimonium,
quando Liberi absque consensu Parentum fidei matrimonii dede-
runt, atque infans iis per Ministrum Ecclesiæ copulati sunt. Sic in
arduo quodam casu, ubi filius nondum 14. annorum, a quadam
foemina non ita integræ famæ, quæ se imprægnatam ab ipso dixe-
rat, seductus, sive imprægnatæ & minis Cognatorum ignorantibus
id Parentibus alibi extra Patris domicilium per Pastorem quen-
dam copulatus fuerat, ac postquam illud factum intellexerat Pa-
rens (officialis quidam gravis armaturæ) statim illuc profectus non
solum constantè contradixerat factò, sed etiam cum imprægnata ita
transferat, ut pro certâ summâ pecuniarè renunclasset matrimonio,
imò Pastorem, qui copulaverat, eo persuasum habuisset, ut ille be-
nedictionem a se factam revocasset; illis tamen omnibus non at-
tentis, pronunciatum fuit, matrimonium non posse rescindi, licet
eoram competentis iudicis sive Consistorio Ecclesiastico ad id aga-
tur, ita responderunt Dan. Theologi Lipsiensis anno 1622. apud
Dedekenn. *thesaur. consil. Theolog. sect. 3. n. 41. pag. mib. 131. ibi.*
Wante man weiter fragen: Ob ein Evangelisches Consistorium,
wants der Vater gebühlich suchte / solch consummatum matri-
monium rescindiren würde und könnte? Zuhieraus zu wissen: ob
wohl in utramque partem speciosa argumenta zu finden; so acht
wir doch das in negatam partem tutus man consendiren könne.
Denn ob wohl nichts tangliches in toto casu zu finden/wann wie
die actiones hominum ratione subjeetorum betrachten; so ist doch
außer allen Zweifel und bey allen Evangel. Kirchen beständiglich
observiret worden / daß die benedictio Sacreotalis verè consum-
matum

matum matrimonium mache/und demnach certissima illius confir-
 matio sey/auch dasjenige/was vorher nicht aller Dinges zu probi-
 ren/per preces deprecando regiret,und das matrimonium gehe-
 liget werde/und sey demnach rathfamer/das dieses Jünglings un-
 bedachtsame Ehe unzerrissen bleibe/ob es gleich mit seinem Scha-
 den geschieder/als daß man diese heilige action ludibrio exponire,
 und Aergernis bey vielen gebe/welch danner herüberursachet wer-
 den/von der ben edictione Sacerdotali wenig zu halten; welche/ob
 sie wohl nicht simpliciter ad esse, jedoch ad bene esse matrimonii &
 ejus confirmationem hoch von nöthen ist: halten auch das für/das er
 ne bey dieser Copulation rechte Vermahnung zur Besserung vor-
 hergangen/und wo solche erfolget/ & Sit sey ausgesünet worden/
 und den Ehestand gesegnet habe; Ist auch dem verstricketen Br-
 wiffen des Jünglings sicherer zu rathen und zu helfen/ wenn der
 Vater in honorem consummati matrimonii de jure remittit/und
 die cohabition zuläßet/ & re non amplius integra, h. e. copula inter-
 venta, nuptias dissolvi non posse volunt Beust, *de matrimo. c. 47.*
 Harprecht. *ad pr. Instit. de nupt. num. 70.* Wesenbec, *in paralit. eod.*
n. 8. Hilliger *in Donell. Eucleat. lib. 13. c. 20. lit. U.* Phil, Melanchr.
in exam. loc. de Conjugio. Coral. lib. 1. miscell. 17. Contrarium affe-
 rent Alber. Gentil. *lib. 4. de nuptiis c. 7.* Arumæ. *exerc. 2. q. 2. th. 5.*
lit. d. Rittershus, *ad pr. Instit. de nupt. Berens. Disp. 1. th. IX. qu. 9.* Kob.
in comment. ad Instit. vers. consensus habeant Parentum quest. 3. Sut-
 holt. *Disp. 2. thes. 58.* Locumer. *quest. 29.* Bach, *ad Treutler. vol. 2.*
Disp. 6. thes. 5. lit. c. Schneidew. *p. 2. de nupt. n. 35. § 36.* qui tamen
 plerique de copula carnali loquuntur; Nos autem majorem effica-
 ciam tribuimus hoc in passu copulæ Sacerdotali, quam carnali; at-
 que concedimus, multa esse, quæ matrimonium contrahendum
 impediunt, contractum & consummatum autem non dirimunt.

Th. V. Si inviti copulantur a Pastore vel Ministro Ecclesie
 conjugium promissum consummare detrectantes, matrimonio
 per copulam Sacerdotalem sit contracto, sponsa deflorata jure
 quasi postliminii pristinam consequitur existimationem, macula
 per matrimonium purgata *arg. cap. ad id 21. X. de sponsal. cap. insu-
 per 4. X. qui matrimon. accus. poss.* & licet sponsus rursus deserat u-
 xorem, ipsa tamen innocens, & desertor maritus pœnam deser-
 tionis

tionis, nempe fustigationem, haud evirabit, *Ordin. Ecclesiast. Elect. Saxon. sub iii.* von den Ehegatten/so einander bößlich verlassn/ *Carpzov. Jurispr. Consistor. lib. 2. tit. 8. def. 135.* Idem in *Pract. crim. part. 2. qu. 58. n. 65.*

Th. VI. Contractum cum Infideli matrimonium benedictione consummatum [*forßtan si infidelitas celata seu simulata fuisse*] ob solam infidelitatem dissolvi non debet, præcipit enim fidei Apostolus, ne ab infideli, quamdiu in matrimonii officium (quod cohabitationem vocat) consenserit, discedat. *1. Corinth. 7. v. 12.* *Et seqq. arg. c. decrevit. 14. de heret. in 6. Wissenb. p. 3. exercit. 44. num. 9.* Si enim vel insciis Magistratibus in tali vel simili casu matrimonium contractum, aut a Magistratibus male informatis, aut dolose inductis istud permissum sit non poterunt post consummatum matrimonium, aut celebratas nuptias tales conjuges disjungi, quia scandalum inde majus postea nasceretur, & conscientia Conjugum gravissime læderetur, *Bidenbach. tract. de caus. matrim. p. 45.*

Th. VII. Liberi ante Sponsalia nati, Nuptiis per benedictionem tandem secutis non aliter ac alii injusto matrimonio nati habeantur ac succedunt, prout Dnn. Scabini Magdeburgenses responderunt; adeo ut hæc legitimatis tanquam vere legitimis testimonia natalitia, Geburtsbriefe/ quod ex thoro legitimo & parentibus honestatis nati sit, dari debeant, & ita responderunt Scabini Lipsienses teste *Carpz part. 2. const. 6. def. 15.* Es haben aber nachmahls vorgeachte beyde Eltern einander geßliget und sich trauen lassen/ und nachdem bentsmbter ihr Sohn erwachsen/ und Bürgerliche Nahrung und Handel zu treiben/ vorhabens ist/ will ihme solches anderer Gestalt/ als gegen Verlegung und Ausweisung eines Geburtsbriefs nicht gestattet werden etc. So seyd ihr ihme dergleichen Geburtsbrief/ daß nemlich Er von seinen leiblichen Eltern / als Ehrlichen/ ehelichen/ fromm: n Eheleuten/ als einem rechten/ ehelichen/ odn besteckten/ ohngeradelten Ehebett herkommen / gezeuget und gebahren/ zugeben wohl befugt / *D. Richter. p. 2. decis. 80. n. 15.* Hahn ad *Wesenb. in nois ff. de his qui sunt. n. 2.*

Th. VIII. Ante benedictionem Sacerdotalem sponsa non gaudet privilegio & honore sponsæ; *Mevius ad Jus Lubecens. part.*

2. tit. 2. art. 12. n. 264. v. g. sponsa Principis, si sit Comitissa, non dicitur Principissa, postquam vero accessit Hierologia, gaudet privilegiis Mariti; de qua dignitatis maritalis communicatione eleganter scribit Franciscus de Amaya ad l. fin. C. de incolis lib. 10. Cum maritus sit caput uxoris, unde provenit, ut sicuti caput insluit in cetera membra, ita etiam oportet a marito, tanquam a capite, in sua membra derivari qualitates illas honorificas vel viles, neque illa juris Romani sententia, uxorem radiis mariti corrumpere, mera civili ratione nititur; imo & naturali, fundata in arctissimo societatis conjugalis foedere, quod juxta naturam suam quandam inter conjuges *ivo-* seu unionem operatur; quæ unitas ut ad sacra & domestica, sic & civilia, statum scilicet, & conditionem externam recte extenditur, & videtur ipsius mariti dignitati illud detrahi, quod uxor sociæ non tribuitur. D. Fritschius tr. de Augusta cap. 3. n. 8. Hinc Imperator Romanus, quoniam Majestatico dignitatis splendore omnes anteit Reges & Principes; ita Serenissima ac Venerabilis Augusta, S. ult. Inst. de usucap. omnium Regum ac Principum uxores honoris ac dignitatis lumine merito superat. Unde in literis gratulatoriis de matrimonio Sacratissimi Imperatoris LEO. POLDI Cæsareæ Majestati oblati AUGUSTAM titulo det aller höchsten Princeßin us Erden/honoratam esse testatur D. Fritsch. c. l. n. 4. Num autem AUGUSTA seu Imperatrix precedat, aut sequatur Regem Bohemiæ? vid. Limna, in comment. ad Aur. Bull. c. 26. v. 1. Observ. 2. & in annotament. ad Capiuldar. Ferdinand. III. art. 4. verb. vorgehen p. 636. Tituli quoque honorifici, quibus Imperator insignitur, nempe Majestatis, Sacratissimi, Divi, &c. vid. D. Cloz de titulis honorificis cap. 3. competunt Augustæ, quatenus tamen pro conditione ejus sexus tribui possunt. Imperatrix Augusta peractis nuptiarum solennitatibus inungitur, consecratur & coronatur; Augustalibus insignibus amicta ingreditur, habet Archi-Cancellarium, Abbatem Fuldensem. Mallinkrot, d. tr. de Archi Cancellar. Imper. cap. ult. Kirchnerus de offic. ac dignit. Cancellarii lib. 1. cap. 3.

Th. IX. Non solum autem Augusta, h. e. Imperatoris uxor, sed etiam aliorum Principum, Comitum & perpetua dignitate regali una cum territoriali jurisdictione investitorum UXORES
eadem

eadem privilegia ratione dignitatis illustres habent; D. Mylerus ad Ehrenbach. in *Gamolog. Personar. imper. illustr. cap. 7. ib. 6.* Si enim privata mulieres honore maritorum refulgent & illustrantur l. *femina. ff. de Senator.* multo magis Ducissa tanto Viri fulgore splendens ejusve dignitate erigi & coruscare debet, ejusque privilegii, ac propter juris divini & humani communicationem uti frui convenit, quatenus personæ qualitas hoc permittit, Joan. Boraf. & Antonius Faber. ad 1. *Princeps. 30. n. 13 per l. 1. C. de in jus vocand.* Richard. Dieter. de *Majestate ib. 72.* unde concluditur, si Princeps aut Comes Imperii ducat uxorem *Virginem nobilem*, Hanc post copulationem dignitatem consequi, ac titulo *Hochgebörmnen* aut si Principis uxor facta, *Durchlauchtig* gaudere, arg. *Novell. 105. cap. 2. l. fin. ibi: mulieres honore maritorum erigimus. C. de incolis lib. 10.*

Th. X. Jamjam dicta locum habent, NISI matrimonium inter Viros illustres, & Magnates, cum plebeja seu vilioris conditionis muliere, ea lege & pacto contractum, ut nec ipsa, nec liberi ejus amplius habeat de bonis patris, quam dixerit tempore Sponsaliorum, Kizel. in *synops. matrimon. cap. 9. theor. 6.* D. Fritschius in *supplem. Speidel.* nec Martiata in statum Mariti evchatur, sed in pristino suo statu permanet, indeque Principissæ, Comitissæ nomen, titulum, insignia & honores, plane non adhibeat, de quo matrimonio pactionato agitur in jure feudali *lib. 2. feud. 29.* quale Conjugium honestum ac legitimum est, quoniam perinde ut aliud connubium, consistit in vinculo animorum indissolubili, sobolis procreandæ gratia contracto; neque differt ab aliis conjugii, nisi in eo, quod in favorem liberorum prioris matrimonii aut Agnatorum, a redivitis ac bonis avitis uxor & liberi excludantur, Mylerus in *Gamolog. cap. 6. n. 9.* D. Linck. de *matrim. leg. sac. contracti. cap. 3.*

Th. XI. Personæ desponsatæ post copulationem demum Sacerdotalem gaudent *bonorum communione*; hinc, licet ante concubitum & ingressum thori conjugaliter alter conjugum moriatur, id quod Statuto, quo communio est concessa vel hæreditas conceditur Conjugi, pertinet ad superviventem Copulationi quod sacris literis & expressis juris Civilis textibus convenit, & præjudiciis

dicis confirmat Cornel. Neostad. *de pactis ante nuptialibus observ.*
lib. 15. & seqq. Sim. a Groeneweg. *d. LL. abrogat. in Holland. ad l. 6.*
ff. de ritu nupt. Lamb. Goris *advers. jur. tr. 1. cap. 2.* Anth. de Gam-
ma *decis. 28 n. 1.* Christianæus *vol. 1. decis. Belgic. 216. num. 9. D.*
Hahn ad Wesenb. *parat. ff. de sponsal. n. 7. verb. contrarium,* atque
fictiam ex consuetudine Parisiensis ac plerisque aliis regni Gal-
liæ observari testantur Mornac *ad l. 7. de sponsal. Boer. decis. 22. n.*
34. & 35. Buius *ad l. 5. & 6. ff. de R. Napud Brandenburgos Brun-*
nem. ad l. 6. ff. de ritu nupt. & hoc quoque optinere eò casu, quo
altero conjugum existente ditissimo ab altero in subsidium ma-
trimonii nihil fuerit allatum, modo absit dolus, & fraudulenta
amplæ dotis promisso non præcesserit, docent Rol. a Valle *tract.*
de lucr. dot. quæst. 92. Peckius *de testam. Conjug. lib. 2. c. 3. & 4. Me-*
vius ad jus Lubec. lib. 2. tit. 2. art. 12. n. 256 Christianæus *vol. 1. de*
cis. Belgic. vol. 1. decis. 216. n. 8. Freder. a Sol. *tr. de bon. constant. ma-*
trim. acquis. quæst. 12. per tot. Sin vero alter conjugum promississet,
sese aliquid allaturum, nec promissioni satisfecisset, non quidem
id odstabit, quo minus in cõmunione sit, & partem, juxta cu-
jusque civitatis consuetudinem seu statutum, debitam aliquando
ex cõmunione consequatur, sed id ipsum, quod cõmunioni,
adhuc debet, solvere prius tenebitur, vel in partem statutariam
ei imputabitur, propter textum in *l. frater. a fratre 38 ff. de con-*
dict. indeb. Schepliz in *consuet. March. Brandenburg. part. 3. tit. 2.*
§. 4. & 5. D. Eichelius *Dissert. de cõmunion. honor. inter Conjug.*
thes. 33. adde Schurffium cent. 3. cons. 9. Cothmann. *2. consil. 18. §.*
80. & seq. Menoch. *4. præsumpt. 147. n. 4.* Gail. *2. observ. 80. ibique*
Dn, Fabricius in *Repetition.* qui Statutum disponens de lucris ma-
trimonialibus mariti & uxoris locum habere volunt etiam in
Sponsis, & ita Facultates Rostochiens. teste Cothmann. *2. consil.*
78. §. 94. & Gryphiswaldensem Mevio ad Jus Lubecens. p. 2. tit.
art. 12 §. 258. responderunt. In hoc negotio Consuetudines quo-
rum vis locorum inspiciendæ sunt: De jure enim Saxonico *Hie-*
rologis non sufficit ad consequendum id, quod superstiti ex statu-
to vel pactis dotalibus ex bonis defuncti debetur, sed insupe-
requiritur *Consensio Ibori Conjugalis, daß das Ehebetre beschritten*
wird/ & sic bona Conjugum simul re & corpore, ut Zeno ait l. pe-
nult.

mult. C. de incest. nupt. convenient, Beuff, de matrim. cap. 67. Andr. Kohl. de success. conjug. part. 2. n. 17. 18. Carpz. part. const. 19. def. 1. & seqq. & ita in Dicafterio Jenensi anno 1615. & 16,0. testatur D. Richter. decis. 94. Daß das Verlager und Verlöbten erfolgen muß/wenn die Braut dem verstorbenen Bräutigam aus Statut-Recht oder Gewohnheit erben will.

Th. XII. Jure Saxonico a tempore demum Copulationis Sacerdotalis incipit privilegium tacite hypothecæ. ac jus prælationis mulieri competens, ratione dotis, neque Consensio thalami requiritur; Et licet longe post contractum demum matrimonium dos constituta fuerit, nihilominus a prædicto tempore privilegium incipit, Boer. decis. 331. n. 3. Beilich part. 2. concl. 30. n. 14. Carpz. p. 2. c. 24. def. 1. ubi præjudicium habet & def. 2. docet, quod in Dotalitio quoque Jus tacite hypothecæ & prælationis incipiat a tempore Copulationis per Sacerdotem facta: Quamvis Sponsam de presenti, quæ præverterit numerare dotem, recte frui & jure hypothecæ & prælationis, quod vere sit uxor arg. l. 30. de R. I. statuant D. Hahn. ad Wesenb. in quib. caus. pign. vel hypothes. n. 1. Magnif. D. Struve Syntagm. Jur. Civil. exerc. 26. thes. 14.

Th. XIII. post benedictionem Sacerdotalem matrimonium etiam ob gravis crimen, exceptis criminibus adulterii perduellionis, homicidii, beneficii l. 8. C. de repud. non dissolvitur, imo Conjux propter indissolubilem vitæ consuetudinem tenetur Conjugem ob ejusmodi crimen deportatum sequi, nisi necessitate quandam domi detineatur per textum in c. 2. X. de divorcio. Carpz. lib. 2. def. 203. ita in Consistorio Lipsiensi in delicto Carpi anno 1670. responsum fuit, Ob nun wohl N. D. die Zerrüttung seines Hauswesens, und daß sein Weib durch die ewige Landsverweisung, so elne infamiam nach sich zöge, von Ihme abgesondert wäre, beweglich anführet, d. g. u. d. Der begangene Diebstahl und die erlittene Straffe, bewehrter Rechts, keiner Meinung nach, zu Aufhebung der Ehe keine gnugsame Ursache gebet / So kan auch die Ehe zwischen diesen beyden Personen nicht getrennet / noch dem Ehemanne sich anderweit zu verhehlichen verstatet werden / B. R. W. vid. Dn. Meerbach. in Dissert. inaug. de jure divorce sub præsidio Magnif. Dn. Struvii habit. cap. 5. tb. 19.

Th. XIV. In dolosos Bigamos, qui utrumque matrimonium copula consummarunt, poena Capitis est constituta in Ordinat. Crim. Carol. V. artic. 121. Hæc autem tum locum habet, quando quis duas uxores per Sacerdotalem benedictionem dolose sibi copulari fecit, & utramque carnaliter cognovit. Consummata enim bigamia tantum capitis poena plectitur, sicuti: Facultas Juridica Gryphiswaldensis anno 1674. teste D. Gerdesio in sesquicenturia præcipuar. differenti. jure commun. a Lubecens. num. 126. respondit his verbis: **Die** weil aber Inquisitus in scharffer Frage erhalten/ daß er sich das Weibesstück nicht ehelich trauen lassen/ so mag derselbe auch dahero/ ungeachtet er unterschiedliche Hurrenkinder mit ihr gezeugt/ am Leben nicht gestraffet werden. Er ist aber nichts desto weniæer öffentlich mit Staupen zu schlagen/ und des Landes zu ewigen Zeiten zu verweisen/ B. N. W. & ab Eadem Facultate in alia causa pronunciatum est: **Die** weil Inquisitus in scharffer Frage erhalten/ daß er zwar über sein erstes Eheweib sich A. N. ehelich in Holstein vertrauen lassen/ Er hätte aber bey ihr noch nicht gelegen/ so wäreer/ gestalten Sachennach/ mittelst öffentlichen Staupenschlag des Landes zu ewigen Zeiten zu verweisen B. N. W.

SECTIO VII.

DE

COGNATIS.

SUMMARIA.

- I. In Belgio etiam coram Secretario & Testibus nuptia declarantur, conficiuntur pacta dotalia, nec de Eorum validitate amplius dubitatur, quemadmodum seculo Justiniani sine solemnibus matrimoniis celebrantur. II. Mos valendi Monialem seu sacram Virginem benedictioni nostræ affinis videtur. III. Cum hierologia conveniunt Investitura & literæ Clientelares. IV. In Dania, qui in domo sua Concubinam habet, & ejusdem consuetudine palam utitur, & claves illi committit, & per triennium communi victu cum illa utitur, eo elapso justæ uxoris vicem obtinet.

Th. I.

Th. I.

AD cognata Benedictionis Sacerdotalis, refertur Consensus Matrimonialis eorum Magiftratu Politico in iis locis, ubi benedictio non est recepta, vel non ita strictæ fervatur. In Belgio CORAM SECRETARIO ET TESTIBUS nuptiæ declarantur, conficiuntur pacta nuptialia, nec de Earum validitate amplius dubitatur D. Gerhard. *de Conjug. thes.* 478. quem admodum SECULO JUSTINIANI pleraque matrimonia sola affectu privatim & sine solemnitatibus hodiernis v. g. benedictione Sacerdotali celebrabantur D. Martin Müllerus *Antecess. Giesf. pia mem. Dissert. de jure legitimandi ib.* 11.

Th. II. MOS VELANDI MONIALEM seu sacram Virginitem Benedictioni nostræ affinis videtur. Futura enim Monialis Episcopo offerebatur tali veste, quali per omnem vitam usura erat, postea ad altare accensis candelis in facie totius Ecclesiæ ducebatur, & Episcopus, antequam velum imponeret, ita compellabat: *Aspice, filia, hoc velamen & obliviscere populum tuum & domum Patris, ut Rex cælestis decus tuum concupiscat!* quibus dictis velamine eam tegebat, in signum castimonie & verecundie conservandæ, clamante omni populo, Amen! Optatus Milevitanus *lib. 2. ad Sarmenianum* refert, mitras virginibus impositas; Denique moris, ut honestæ matronæ ad virginem jam velatam concurrerent, ejusque oscula certatim peterent, teste S. Ambros. *in libello ad virginem lapsam.* Plura de Moniliabus veterum, qui nosse desiderat, legat S. Athanas. *lib. de Virginitat.* S. Basilium *in libell. de Virginibus.* S. Augustin. *lib. 1. de morib. Eccles. Catholicæ,* & Hieronymus *in epist. de Trinitate. custodiend.* D. Hildebrand. *MS. de Religiosis eorumque variis ordinibus.*

Th. III. Quoniam Vasallus in Jure feudali 2. feud. 58. Domini Conjux appellatur ibi: *Non enim æquum est, quem videre egentem, quem prius habuit in CONJUGEM, vel amicum.* Dn. Christ. Frider. Reichhelm, *in Dissertat. sua inaugurali de fide Reciproca Conjugali Dominicum Vasallo & Protektoriscum Cliente Argentorati anno 1667. habit. a phor. 2. eleganter ait:* Cum Hierologia conveniunt Investitura & literæ Clientelares; quemadmodum enim hodie omissa

omissa hierologia non consummatum dicitur Conjugium, Carp-
zov. *Jurispr. Consistor. p. c. tit. 8. def. 142.* Investitura abusiva, scil.
ejusque solemnitatibus omissis, nullum est feudum *1. feud. 25. § 1.*
feud. 32. etiamsi Dominus consecratur. Benedictio sacerdotalis ta-
men ita perficit Conjugium ad effectum civilem vel naturalem,
procreationem scil. sobolis, vel moralem [loquitur de moribus Sa-
xonis] v. g. lucrum portionis statutarie *p. 3. Const. Elect. 19.* ibi-
que Carpzov. *def. 1. 2. 3. § 4.* si accesserit consensus thalami &
traditio corporum; ita Investitura hæc abusiva tribuit tantum
jus ad rem sine dominio & possessione, Magnif. D. Struve *Syntagm.*
Jur. feudal. cap. 8. th. 9. num. 1. Sicuti Copulationes consignan-
dæ a Parocho & Successori relinquendæ in testimonium, D. Ger-
hard. *in loc. de Conjugio. §. 465.* Ita super contractu feudali & in-
vestitura facta conficitur Instrumentum, breve testatum *1. feud. 2.*
§. 1. Ein Ehenbreiff. Copulationes Illustrium sicut in quibus-
dam familiis fiunt per alios a Sponfa delegatos; sic quoque in
Investitura admittitur Procurator, qui in animam Vasalli juret *2.*
feud. 3. §. 1. Quemadmodum etiam Conjugium antea per con-
sensum contractum per hierologiam; feudum per Investituram
publicatur quasi, & in externam componitur perfectionem; ita
quoque Protectio, variis modis, pactis & conditionibus deter-
minata in solennem Recessum redigitur, vulgo in literas seu ta-
bulas Clientales *Schutz und Schirm-Brieffe* / vid. Martin.
Mager *de Advoc. armat. cap. 2. n. 201.* Besold. *Dissert. de Patroni-*
no & Clientels.

Th. IV. Obiter: IN DANIA, qui in domo sua Concubi-
nam habet, & ejusdem consuetudine palam utitur, & claves illi
committerit, & communi victu per triennium cum illa utitur, co-
elapso juxta uxoris vicem obtinebit, prout *ex lib. 1. Jur. Da-*
nic. cap. 27. testatur Dn. Rosenkranz, *de Jur. Da-*
nic. possi. 5.

SE-

SECTIO VIII. & ULTIMA.

DE

CONTRARIIS.

SUMMARIA.

I. *Contraria sunt vel Hierologiam impediencia, vel eam peractam Dissolventia. Prioris generis sunt Sponsalia illicite contracta. II. Diversas Religionis improbate. III. Aetas Impuberum. IV. Propinquitas Cognationis. V. Affinitas. VI. Rescinditur matrimonium Adulterio & malitiosa desertione. Impotentia & Errore Virginitatis. VIII. Q. Num uxor petere possit separationem, si maritus de stupro aut fornicatione convictus sit, quam antereciterat? IX. Si post copulam Sacerdotialem ex uxore fuerit mas, vel membra genitalia deficerent, vel in uxore, vel marito. Q. an dissolutio concedenda sit? X. Num consentiente muliere maritus cum alia nuptias secundas contrahere possit. S. Leo Corollarii casus,*

Th. I.

CONTRARIA sunt vel Hierologiam impediencia vel eam peractam dissolventia. Prioris generis sunt Sponsalia illicite contracta, quae inptimis absque Parentum consensu inita, benedictione nullatenus consummanda. Claustrum enim desponsationes omnijure sunt prohibita, & illicite *cap. fin. de claud. despons. c. aliter. c. 30. quast. 5.* & clandestina Sponsalia vocantur, quae sine consensu Parentum celebrantur inter eos, qui sui juris non sunt, sed in potestate Parentum, sive uterque, sive alter tantum sit in potestate, sive clam, sive praesentibus testibus contraxerint. *Ordin. Sax. Eccles. tit. Non Ehesacra.*

Th. II. *Diversitas Religionis improbate impedit copulationem Sacerdotialem; qui enim Christianam fidem sequuntur, jungi non possunt Judaeis l. 6. C. de jud. & calic. cap. 10. cap. 18. quast. 12. Paganis, Tureis, & Saracenis, Kizel. de jure connub. c. 3. theor. 17. Bocer. clas. 1. disp. 9. th. 62. D. Hahn. in observat. ad W. senbec.*

H

ff. de

ff. de sponsal. num. 4. Carpzov. Consistor. Jurisprud. lib. 1. def. 6. num. 18.

Th. III. *Etas impuberum* obstat matrimonio consummando; Justæ enim sūt aratis cōtrahentes. Mas nempe 14. fœmina 12. annorum, *pr. Instit. de nupt. Carpzov. de jure femina. decis. 1. possit. 1. nec non.* Morbus contagiosus insanabilis, qualis lepra morbus Gallicus seu Neopolitanus, Kizel. *cap. 4. theor. 3. lit. G.* quod id Reipublicæ interfit, quamvis leprosus leprosa jungi velit, id tamen non est permittentum. Erasmi. Brochmann *in artic. de conjug. quæst. 37.* periculum enim est morbos contagiosos in liberos derivari.

Th. IV. *Propinquitas Cognationis*, puta in linea Recta, inter Descendentes & Ascendentes in infinitum. *Levit. c. 18. v. 17. S. 1. Instit. de nupt. five legitimi sūt & justī, five spurii & vulgo quæsitī L. 14. §. 2. & l. 54. ff. de Rit. Nupt.* In linea Collaterali seu transversali in nostris Ecclesiis usque ad tertium gradum lineæ æqualis (juxta computationem Canonicam, quæ apud Nos recepta est) prohibentur nuptiæ, Heigius *ad §. 2. Instit. de Nupt. vid. Dic Eursfürstl. Sächs. Landes. Ordnung de anno 1543. tit. von graden, darinnen die Ehe verboten/* potest quidam a Superiore dispensari usque ad secundum gradum inclusive. Inter personas tamen Illustres permittuntur nuptiæ in gradu secundo prædictæ computationis, Bechstad. *de conditionib. sponsal. tit. 12. num. 15.* Georg. Schulz. *de arbor. consangu. cap. 8. membr. 1. num. 46.* Extra forum Saxonicum. ubi jura Canonica non observantur, nec lex publica obstat, inter Consobrinos & Patruales Nuptiæ prohib. tæ non sunt, quia ejusmodi matrimonium, nec jure divino *Gen. 29. nec jure civili §. 4. Instit. de nupt. adversatur*, ideoque tuto inire licet Chemnic. *p. 3. locor. commun. de conjug. cap. 3. §. secundo loco, Welsenb. in parat. ff. de R. N. ibique Haha. n. 4.*

Th. V. Quod *Affinitatem* attinet, in Ea eadem est graduum computatio, eadæque matrimonii prohibitio est, quæ in consanguinitate, quoniam affinitas simulacrum quoddam Consanguinitatis est, D. Menzer. *de conjug. rubr. de affinit.*

Th. VI. Matrimonium hierologia consummatum dissolvi-

tur *Adulterio* scil. *Math. 5. 32. & cap. 19. 9.* & *Malitiosa desertione* *1. Cor. 7. 15.* ita ut parti innocenti permittatur a nostris Consistoriis cum alia contrahere matrimonium, vivente adhuc adultera, Schneidev. *ad Instit. tit. de Nupt.* Quoad *desertionem* notandum quod si mulier deserat maritum, vel contra, in tribus Dominorum territoriiis edictaliter citari solet, Carpz. *Jurispr. Consistor. lib 3 def. 63.*

Solet autem quandoque absque processu desertionis dirimi matrimonium, quando de adulterio vel bigamia Conjugis deserentis & affugientis certo constat, vel per testimonium a Ministerio, vel Pastore, qui falsis & fictis testimoniis coelibatus sive libertatis praesumptae seductus adultero, se maritum dissimulandi, benedictione aliam praevia proclamatione publica adjunxit, fuerit probatum, nil amplius, quam sententiam absolutoriam, qua matrimonium cum prima uxore initum, expectare habet, Brunnem. *in 99. Wesenb. ad tit. de probat. quest. 33.* Magnif. D. Struve *de jure divort. cap. 4. n. 16.*

Th. VII. Sunt etiam adhuc aliae Divortii causa, quae in nostris Consistoriis sunt receptae, nempe *Impotentia & Error Virginitatis*, quoad illam Medicorum & chirurgi de super habita Viri inspectione, & super inspectionis articulis ipsis jurata depositione, hujusque accurata annotatione divortium fieri potest. Beust. *de matrimon. p. 2. cap. 14.* excipitur tamen impotentia ex maleficio orta, in *Wesestelnupffen* quae matrimonium non dissolvit. *Error* Virginitatis quod concernit; Ducta mulier, quae virginem se mentita erat, cum ab alio esset compressa, quamvis supervenerit hierologia, nihilo tamen minus repudiari potest. *per l. 9. ff. de contrab. emt. & vendit. add. Wissenbach. disp. 44. ib. 3.*

Th. VIII. Num uxor petere possit separationem, si maritus de stupro aut fornicatione convictus sit, quam ante reticuerat? Aneeps quaestio est: Verissimum est Augustini illud *lib. de sermon. Domini* quod refertur *in c. 2. & 4. caus. 32. quest. 6.* Si ducturi estis uxores, servare vos uxoribus vestris, qualis vultis eas invenire, tales & ipsae inveniant vos. Quis juvenis est, qui non castam velit ducere uxorem? & si accepturus est virginem, quis non intactam desu.

desideret intactam quæris? intactus esto: puram quæris? nolis esse impurus. Non enim illa potest, & tu non potes. Unde D. Brunnermann, *ad l. 11. §. 5. ff. de act. emt.* inquit: Non video rationem, cur maritus uxorem ab alio ante Sponsalia vitiatam repudiare, & uxor Virum qui ante illicitis sese polluerat congressibus comperto scelere retinere teneatur, cum tamen par utrobique requiratur castitas. Nihilominus contrarium statuunt Harprecht, *ad §. 11. Instit. de nupt.* Carpz *Jurispr. for. p. 4. cap. 20. def. 13.* ita pronunciarunt Lipsienses.

Th. IX. *Si post copulam Sacerdotalem ex uxore fieret mas, vel membra genitalia deficerent, vel in uxore, vel in marito. Quam dissolutio concedenda sit?* Et quamvis naturaliter ex femina non posset fieri mas, contingere tamen potest, testantibus Medicis, ut ejusmodi impedimentum sese exerat in femina, ut ad cohabitationem maritalem ob id plane fiat inutilis, ita docet Avicenna *lib. 1. tract. 3. cap. 27.* quandoque, inquit, oritur in ore matricis caro abdita & quandoque apparet super mulierem res quæ est sicut virga commovens sub coitu, & quandoque, accidit ei, ut faciat cum mulieribus simile quod fit eis, cum quibus coitur, & quandoque est illud Batarum magnum, vid. Joh. Bened. Sinibaldi *Geneantropeja lib. 4. tract. 1. cap. 13.* Veslingii *Syntagma Anatomic. cap. 7. cum commentar.* Geradii Blafii *pag. mib. 108.* Nicol. Tulpius in *Observat. Medic. lib. 3. cap. 57.* Nobilissimus Dn. D. Krauff, *Facult. Medic. Senior ac Professor* in hac Salana celeberrimus nobis communicavit, laborasse anno 1657. mens. August. Patavii impudicam quandam fricatricem, cui nomen Antonio Donzella ex bubone venere, (cujus clitoridem famigeratissimus D. Marchetus Eques Divi Marci & Chirurgiæ Prof. Publ. in Academia Patavina dixerat æquare longitudinem mediæ digiti,) idque revera ita fuisse compertum, laudatissimus Vir testis oculatus est. Quod si talis impotentia sit, quæ a Medicis æstimetur incurabilis, causam rescindendo præbet matrimonio.

Th. X. *Num consentiente muliere Maritus cum aliena nuptias secundas contrahere & a Ministro Ecclesie benedici possit? Olim divorcium bona gratia seu matuo placito fieri poterat, h. e. dulciter & grati*

gratiose sine ita animi atque offensa conjugium dissoluebatur
l. 32. §. 10. ff. de donat. inter vir. & ux. Nov. 22. c. 14. sub. fin. l. 9. C. de
repud. Nostri autem moribus id abolitum est, quia indecens &
noxium sit, & per ejusmodi licentiam non possint non & familia
& publicitas civitatem decor gravissime convelli, ita Consistori-
um Lipsiense anno 1631. ad requisit. Deputat. Schönburg. ad res
matrim. respondit his verbis: Auch in des Weibes Macht nicht
stehet/ dem Manne mit einer andern sich zu verhehlichen zu vergön-
nen/ vielweniger auf das angezogene Alter des Weibes zu sehen/
so kan auch Gabriel Vogeln bey so gestalten Sachen/ und da das
erste Weib noch am Leben/ die eheliche Trauung mit Catherinen
Verschlein nicht verstatet werden.

TANTUM!

Ne detur vacuum

fit

COROLLARIUM LOCO

Casus.

Sejus & Titius fratres aliquot annos in communi-
one bonorum mobilium pariter ac immobilium (quæ inter &
piscinæ nonnullæ erant) viventes, tandem divisionem me-
diante sorte instituunt, Recessu desuper concepto, in quo
inter alia hæc habentur verba:

Nicht weniger sollen die Mobilia und Moventia, als
Geld/ Hanfrath/ Bettwerck/ Vieh/ Getreidig/
und was sonst dergleichen mehr/ an einem oder
andern Orte befindlich und zur communion gehö-
rig/ ebenfalls gleich getheilet/ darin keiner vor-
den andern verkurzet werden/ sonst aber und
außer diesem wird an einen jeden Orte gelassen/
was Erd/ Nied/ und Nagelstesse ist.

H 3

Peracta

Peracta autem divisione Seniori fratri *Sejo* major quaedam piscina biennio ferme ante carpionibus minutis communibus sumptibus instructa, inter alia bona per sortem tribuitur. Jam Urgente *Titio* divisionem piscium in hac piscina contentorum *Sejus* renuit, & nullatenus hoc vult admittere. Quæritur ergo quid Juris?

Sejus rationes affert sequentes

1. Quod pisces nondum per tempus ista in regione confectum, nempe triennium, in piscina fuerint contenti, quamobrem.
2. Pro immobilibus & fructibus pendentibus sint habendi præsertim cum.
3. Istum in finem sint piscinæ huic illati ut multiplicentur & crescant, adeoque per parte fundi æstimandi.

Et sic 4. tanquam accessorium competant illi, cui facta divisione per sortem cesserit fundus,

5. Quod *Sejus* conditionem horum piscium plane ignoraverit, *Titius* contra eandem optime noverit, quare hic imputare debeat sibi ipsi, quod in recessu divisionis de piscibus nihil monuerit, & sic divisionis Legem non dixerit apertius.

Adeoque 6. de *Sejo* conqueri non potest, quia qui suo jure utitur nemini facit injuriam.

Pro *Titio* facit:

1. Quod pisces quæstionis antehac ex communi pecunia & utriusque fratris nomine & mandato fuerint coempti, adeoque *Titius* etiam ante divisionem proprietatem earundem quodammodo habuerit.
2. Quod expresse in Recessu dicatur: Omnia ad communionem pertinentia dividi debent. Qui vero dicit *omne*, illum nihil excludere.
3. In specie in Recessu haberi; Mobilia & Moventia di-

videnda esse; jam vero horum appellatione etiam venire pisces per textum clarum in *l. limes, 15. in fin. ff. de Acq. Empt. Vend.*

4. Expressi Juris esse: Pisces in piscina nec adium, nec fundi esse partem vel accessorium, per *d. l. limes, in vers. Pisces.*
5. Sejum etiam percepisse dimidiam partem piscium in piscinis Titii repletorum; Quod quisque ergo Juris in alium statuerit, &c.
6. Expressa recessus verba dicere: **Dass keiner vor dem andern verfügt werden solle.** Contrarium vero eventurum si omnes pisces Sejus sibi retineret.

Ad Rationes *Seji* respondetur:

- Ad 1. Quod non sit universalis observantia & consuetudo præcise non ante elapsum triennium debere evacuari piscinas. quum saepe etiam citius hoc fieri exemplis plurimis demonstrari possit.
  - Ad 2. Quod non censendi pro fructibus pendentibus, docet aperte dicta *l. limes, 15. ff. de Acq. Empt. Vend.* Si nempe non sunt pars fundi neque rationem habebunt accessorii vel fructuum pendentium. Imo si hoc procederet, etiam omnium cæterorum animalium pulli perfectam ætatem nondum attingentes in divisionem venire non deberent.
- Quin posito ad 3. & 4. piscis in piscinam eam in finem ut multiplicentur & crescant esse conjectos, pro parte fundi, accessorio, & rebus immobilibus habendos esse, tamen hoc in casu, quo pisces non ut multiplicentur, sed tantum ut crescant, ad placitum Patrisfamilias tempus piscinæ impositi, locum hoc habere nequit, Mens enim & intentio Patrisfamilias, in quem finem usumque ille destinaverit omnino inspicienda *l. de grege 9. l. 12.*

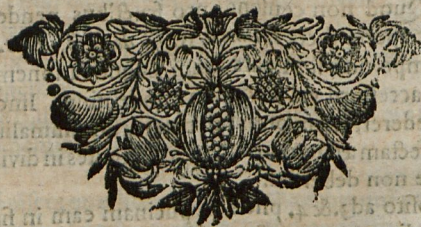
l. 12. ff. de destructo & Instr. leg. Et licet uno alterove respectu pisces hi naturam accessorii haberent, Regula tamen illa quod accessorium sequatur principale, hoc in casu propter contrariam conventionem Titii & Seji conventionem exceptionem pateretur.

5. Quamvis etiam s. expressis verbis de piscibus in Re-cessu nihil sit dispositum, tamen sub verbis, alle mo- bilia und moventia, omnino etiam comprehendantur pisces, quum nihil plane excipiat nisi was Erd- und Nagel-fest / quod ad pisces non pertinet.

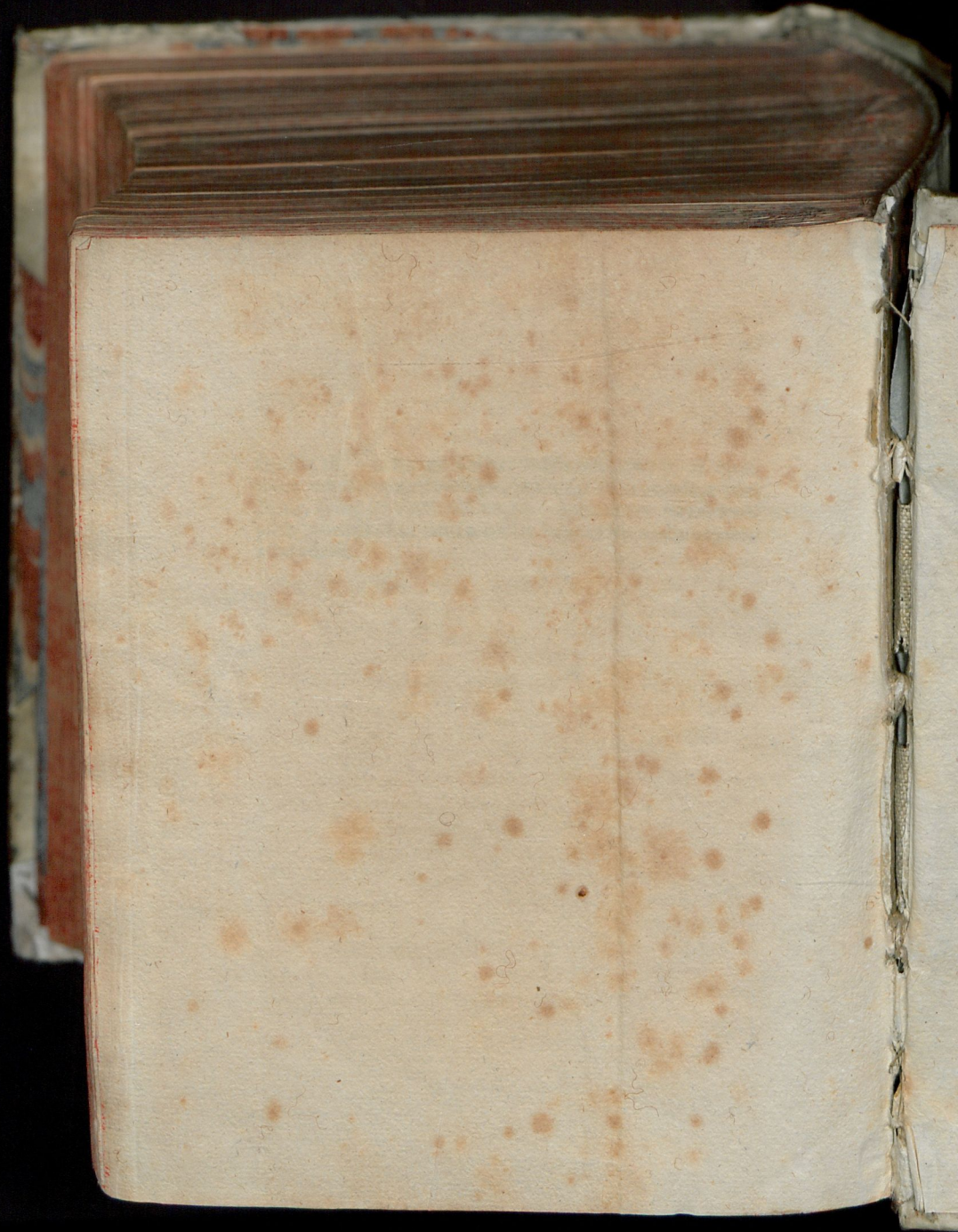
PROTITIO

Respondit Facult. Jurid. Helmstädiensis anno 1680.

FINIS.

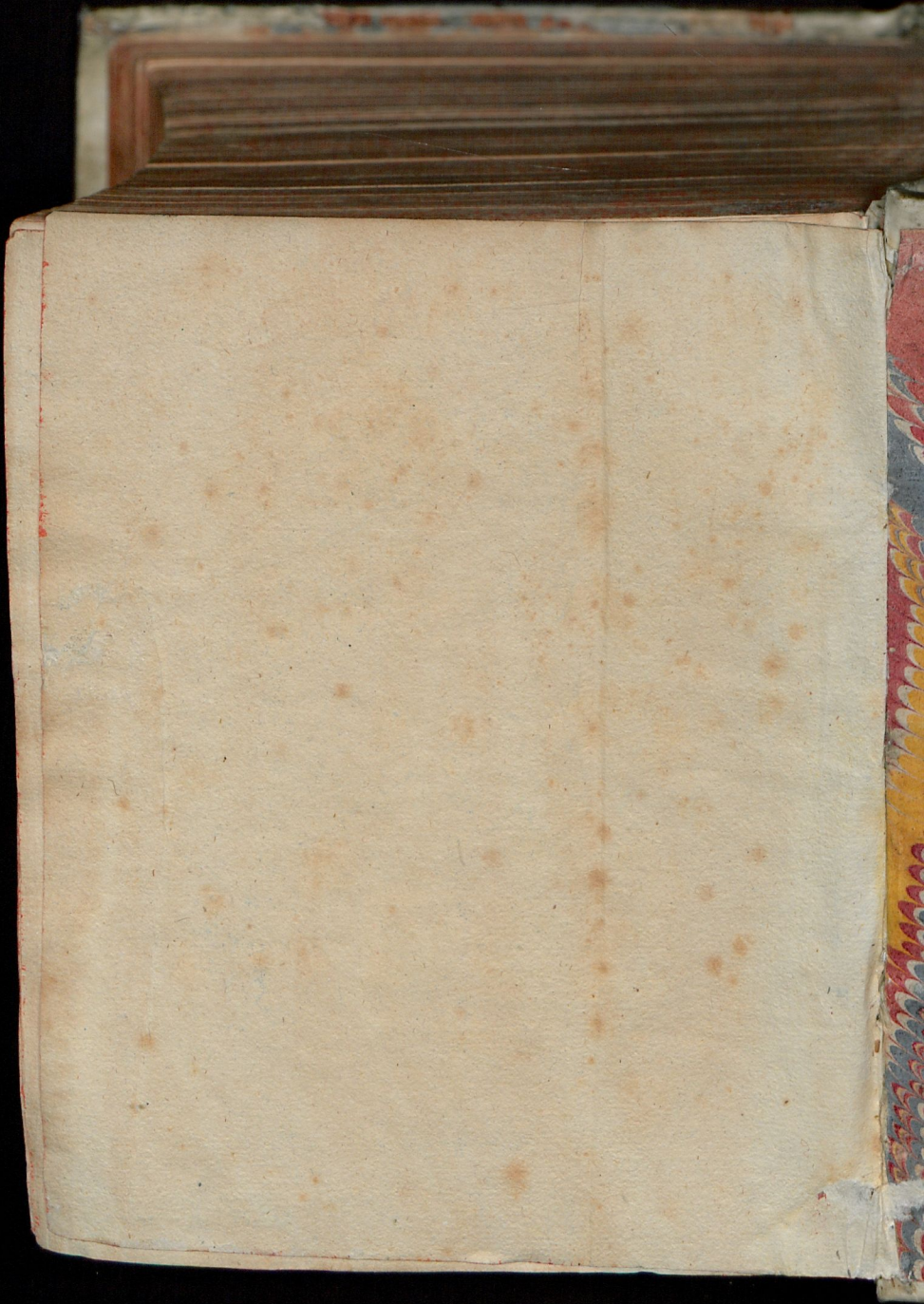
DO A 6369

ULB Halle 3
002 912 740

1017

Farbkarte #13

B.I.G.

42.
DISSERTATIO
DE

HIEROLOGIA
SEN
BENEDICTIONE
SACERDOTALI

IN
MATRIMONII NEGOTIO USITATA

Von
Priesterlicher COPULATION

oder
Einssegnung angehender Eheleute/

Quam
PRÆSIDE
PETRO MULLERO,

U. J. D. & Prof. Publ.

IN FACTORVM AUDITORIO

EDITIO QVARTA

ad d. April.

publice ventilandam proponis

JOHANN SAMUEL Stehelin /

Coburgo-Francus.

J E N Æ.

TYPIS & SUMPTIBUS GOLLNERIANIS,
Anno 1714.